

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
« ___ » _____ 2021р.

Реєстраційний № _____
« ___ » _____ 2021р.

РОЗРОБКА ЗАВДАНЬ З РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ
ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПРОГУЛЯНОК

Кваліфікаційна робота студентки
групи ЗДОМ-16
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Шкарупи Наталії Сергіївни
Керівник: кандидат соціологічних наук, доцент
Коломоєць Т.Г.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ТВОРЧОСТІ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	8
1.1. Теоретичні основи впливу ігрового середовища на формування творчої особистості дошкільника	8
1.2. Особливості розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку....	15
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ТВОРЧОСТІ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	29
2.1. Аналіз державних програм та передового педагогічного досвіду з розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку.....	29
2.2. Дослідження практики розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку у КЗДО (ясла-садок) компенсуючого типу № 111 Криворізької міської ради	36
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. КОМПЛЕКС ЗАВДАНЬ З РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПРОГРУЛЯНОК.....	46
3.1. Можливості розвитку ігрової творчості дітей передшкільного віку під час прогулянок.....	46
3.2. Презентація змісту завдань з розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку.....	52
Висновки до розділу 3.....	58
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність дослідження. Перебування дітей передшкільного віку на свіжому повітрі, на думку багатьох дослідників та практичних вихователів, має велике значення як для їх фізичного розвитку, так і формування багатьох інших навичок і компетентностей, зокрема, розвитку їх творчої активності. Тому прогулянку вважають найбільш важливим і одночасно доступним засобом для досягнення цього. Актуальність розвитку творчих здібностей під час прогулянки також підтверджується тим, що в цей час у дітей є можливість проводити ігрову рухливу діяльність, яка також стимулює дітей до пошуку нових способів взаємодії між собою, налагодження ефективних комунікацій, прояву неординарності та креативності у рольових іграх і ситуаціях. Навіть прості рольові ігри у «доньки-матері», «водіїв та пасажирів», «магазин» на свіжому повітрі із використанням різних природних матеріалів та умов оточення (кущі, павільон, пеньки дерев, листочки, колеса, гойдалки тощо) виносять ігрову діяльність на якісно новий рівень.

Відповідно, розвиток ігрової творчості у передшкільному віці під час прогулянок, на нашу думку, є досить актуальною педагогічною проблемою.

Результати дослідження проблематики розвитку творчих здібностей у дітей передшкільного віку репрезентоване у працях таких відомих дослідників у цій галузі як: А. Бакушинський, Е. Белкіна, Д. Богоявленська, Л. Васильєва, Н. Ветлугіна, Л. Виготський [14], Д. Воробйова, Г. Григоренко, І. Грузинська [16], О. Дронова, В. Дружинін, Р. Жуковська, Т. Казакова, Т. Комарова [20], В. Космінська, Г. Костюк, В. Котляр, В. Кудрявцев, О. Кульчицька, Н. Лейтес, О. Леонтєв, І. Ликова, Т. Маркова, О. Матюшкин, Д. Менджирицька, Н. Михайленко, В. Моляко, Н. Падашкуль, Г. Пантелєєв, Л. Парамонова, М. Подд'яков, Л. Пшенічних, С. Рубінштейн, О. Савенков, Н. Сакуліна, Г. Сухорукова, О. Усова [46], О. Ушакова, Є. Фльоріна, Н. Халезова, Г. Чистякова [47] та ін.

Впливу гри на розвиток творчих здібностей дітей передшкільного віку

віку, присвятили увагу Л. Алексеєнко-Лемовська [1], О. Андрощук [2], І. Белецька [5], О. Борисова [9], Л. Венгер, Л. Виготський [14], Д. Ельконін [53], Т. Зінкевіч-Євстігнеєва, П. Зінченко, С. Новосьолова, В. Петрусинський [29], Н. Рогальська [37], М. Савченко [38], О. Соловійов [39], М. Тур [9], Л. Уманець [45], А. Усова [46], К. Ушинський, які стверджували, що в грі діти шукають не тільки насолоду, але й прагнуть до самоствердження через цікаве й важливе для них заняття. У грі дитина прагне жити, відчувати та діяти.

На жаль, вплив гри на розвиток творчих здібностей у дітей під час прогулянок розглядається недостатньо. Зокрема, окремі питання у цьому напрямі розглянуто у працях наступних дослідників: Є. Дихал [44], М. Савченко [38], С. Тітаренко [44] та ін. Тому доцільно продовжити дослідження у цьому напрямі.

Метою дослідження є розвиток ігрової творчості дітей передшкільного віку під час прогулянок та формування відповідного комплексу завдань.

Зазначена мета зумовила вирішення таких **завдань дослідження**:

- визначити теоретичні основи впливу ігрового середовища на формування творчої особистості дошкільника;
- охарактеризувати розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку;
- здійснити аналіз державних програм та передового педагогічного досвіду з розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку;
- провести дослідження практики розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку в умовах КЗДО (ясла-садок) компенсуючого типу № 111 Криворізької міської ради;
- визначити можливості розвитку ігрової творчості дітей передшкільного віку під час прогулянок та презентувати відповідні завдання для такого розвитку.

Об'єкт дослідження – розвиток ігрової творчості у дітей передшкільного віку.

Предмет дослідження – комплекс завдань з розвитку ігрової творчості

у дітей передшкільного віку під час прогулянок.

У процесі дослідження для розв'язання поставлених завдань використано комплекс **методів:**

загально-теоретичні – аналіз, синтез, систематизацію, узагальнення, порівняння, класифікацію матеріалів фахової літератури з окресленої проблематики;

емпіричні – спостереження за діяльністю дітей, тестування, бесіда;

методи математичної статистики – для обробки результатів дослідження.

Практичне значення одержаних результатів: результати дослідження можуть бути використані студентами протягом проходження педагогічної практики в ЗДО під час прогулянок у напрямку розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку.

Експериментальна база дослідження: КЗДО (ясла-садок) компенсуючого типу № 111 Криворізької міської ради, старша група «Курчатко»; всього було залучено до участі в експерименті 18 дошкільників.

Апробація результатів роботи: основні положення експериментальної роботи висвітлювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «WORLD SCIENCE: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS» (м. Торонто, Канада, 19-21 травня 2021 р.).

Публікації: матеріали роботи опубліковані у збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «WORLD SCIENCE: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS» в м. Торонто (Канада).

Структура роботи: вступ, три розділи, висновки з розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи – 72 с.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ТВОРЧОСТІ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Теоретичні основи впливу ігрового середовища на формування творчої особистості дошкільника

Психолого-педагогічні дослідження переконливо свідчать, що розвиток творчих здібностей у дітей потрібно починати ще з дошкільного віку, коли починає формуватися характер діяльності дитини. А, оскільки у дітей в цьому віці переважною формою сприйняття та засвоєння інформації виступає ігрова діяльність, то поєднання творчості та гри дає ще більший результат, оскільки в дитини немає іншого шляху особистісного становлення, окрім творчості, пов'язаної з розвитком ігрової діяльності. Оскільки розвиток дитини залежить від того, як її виховують та в якому оточенні вона зростає, то активне використання необхідної дитині ігрової діяльності у процесі навчання і виховання значно полегшує процес перетворення і засвоєння нового, взятого з навколишнього середовища дитини, підвищуючи ефективність освітнього процесу.

Як показав огляд наукової педагогічної літератури, гра по-різному розглядається науковцями: одні наголошують, що це форма життя дитини; інші – що це форма її діяльності, треті – вид діяльності. Проте всі вони єдині в тому, що гра – це діяльність дитини, що виникає природним шляхом та за визначенням О. Борисової та М. Тур, характеризується «самостійними, особистісними проявами на основі емоцій» [9].

Іншими словами, гра – це творче відтворення реальності, її суб'єктивне заломлення.

Психологи відзначають, що для того, щоб гра відбулася, необхідний ігровий простір, у якому існує ігрова дія, сюжет і роль. Створення такого простору для дитини тісно пов'язане з розвитком її уяви. У грі з розвитком

уяви реальний світ починає замінюватися ігровим еквівалентом. В результаті з'являються уявні ігрової дії, уявні ситуації. Більше того, як вказує Л. Виготський, лише таке заміщення виступає причиною перетворення сюжету гри з опису в реальний процес [14].

У зв'язку з тим, що розвиток творчості дітей розглядається у взаємозв'язку з ігровою діяльністю, в педагогічних дослідженнях увага починає зосереджуватись на такому понятті, як предметно-розвиваюче середовище. На думку науковців воно являє собою «систему матеріальних об'єктів діяльності дитини, що функціонально моделює зміст його духовного і фізичного розвитку» [9, с. 39]. До складу цього середовища дослідники відносять наступні засоби: іграшки, ігрове поле, ігрове устаткування, різного роду ігрову атрибутику, ігрові матеріали тощо. Усі вони, зазвичай, знаходяться в конкретному ігровому просторі – в груповій кімнаті, ігровому залі, на майданчику та ін.

Поняття «розвиваюче предметно-ігрове середовище» досить часто описується дослідниками як таке, що виникає не саме по собі у дитячому середовищі, а цілеспрямовано створюється дорослими та полягає у взаємодії дорослого і дитини у напрямку всебічного розвитку останньої. На сьогодні науковцями переконливо доведене значення демократичного стилю спілкування дорослого з дитиною для забезпечення розвитку її творчих здібностей, на чому наголошують Е. Аркін, Л. Виготський, Д. Ельконін, Л. Кларіна, А. Леонт'єв, А. Усова та ін. Саме такий стиль дозволяє побудувати з дітьми вільні та довірливі взаємовідносини, на основі чого забезпечується створення для них ефективного ігрового простору [9; 14; 46; 53; 3 та ін.].

На думку Д. Ельконіна, Р. Жуковської, А. Усової та ін., саме від дорослих залежить створення ігрового простору для дітей та формування відповідного предметно-ігрового середовища. Це середовище покликане через свій зміст і властивості об'єктивно створювати умови для реалізації творчого потенціалу кожної дитини [9; 14; 46; 53 та ін.].

Доцільним у межах даного дослідження є також визначення поняття

«ігровий простір», яке, на думку різних дослідників, поєднує у собі такі категорії, як «простір», «середовище», «гра». У психологічному словнику В. Давидова, А. Запорожця та Б. Ломова при характеристиці ігрового простору визначаються не як зовнішні, так і внутрішні явища, що його забезпечують (форма, величина, розташування, наповнення та ін.). На думку вказаних авторів, ігровий простір виражається через узагальненість і схематизацію просторового образу, який залежить від об'єктів та їх якостей, що відображають завдання тієї чи іншої діяльності [36, с. 37].

Також варто зазначити, що в педагогічних працях поняття «ігровий простір» зустрічається досить рідко. Дослідники частіше за все характеризують його як ігрове середовище. Тому доцільно розглянути також погляди дослідників на категорію «середовище».

Середовище – це оточення, яке формує розвиток дитини, активно спрямовуючи її діяльність на певний результат, використовуючи при цьому лише її природні можливості [9].

Л. Виготський відзначав, що «дитина як людина починає свій розвиток у процесі формування взаємовідносин з оточуючою матеріальною дійсністю». Під час такого розвитку вона стикається з уже готовими умовами, що сформувалися історично протягом певного періоду та які визначають її буття як суспільної особистості [14].

Відповідно, середовище для дитини – це оточуючі суспільні-побутові та матеріально-духовні умови її існування. У період активізації ігрової діяльності (передшкільний вік) воно виконує відповідальну функцію – спонукає дитину до гри, формуючи на цій основі її.

Ігровий простір для дитини допомагає розвивати у неї функцію заміщення. Вона заміняє реальність ігровим полем, може вносити в нього нові елементи простору, нові правила, нових учасників, звужувати або розширювати його за рахунок учасників та масштабів гри.

Оскільки дорослий знаходиться за межами гри, він не завжди може оцінити рамки цього ігрового простору. У той же час, він виступає його

основним організатором або з його дозволу відбувається гра. Відповідно, контроль з боку дорослого має відбуватися постійно.

Особливістю ігрового простору дітей передшкільного віку є також те, що він часто не представлений предметами матеріального світу, а реально він може бути набагато ширшим, ніж здається ззовні.

Отже межі ігрового простору можуть бути позначені предметами матеріального світу, а можуть бути й не позначені. Проте ці межі завжди є в дитячій уяві, образах, і про них дорослий може дізнатися, лише запитавши у дитини або самому беручи участь у грі [9].

Отже, ігровий простір дитини ми розуміємо не як конкретне місце, в якому відбувається гра, а як узагальнюючий образ місця, який формується для гри і найчастіше пов'язаний із словесним позначенням предметів.

Дослідження науково-педагогічного досвіду показало, що гра застосовується в освітньому процесі ЗДО з двох причин. По-перше, вона виступає засобом освітньо-виховної роботи, коли за її допомогою у дітей формуються необхідні компетентності, виховується увага, пам'ять, здібності до вольових зусиль. По-друге, гра виступає як форма організації життя й діяльності дітей для вирішення широкого спектру виховних завдань, розвитку їх самостійності, ініціативності, творчих здібностей тощо.

Найцікавішим та найпривабливішим видом діяльності для дітей передшкільного віку вважається вільна сюжетна гра. Вона допомагає з відчуттям свободи та внутрішнього натхнення опанувати дитині навички володіння речами, вправління діями, організацією відносин – робити усе те, що в практичній продуктивній повсякденній діяльності дається важко. У сюжетній грі все відбувається ніби насправді, при цьому вона не потребує від дитини реального відчуття результату. Усе це позитивно впливає на розширення дитячого світу і досвіду дитини, забезпечує їй емоційний комфорт. Така гра надає дітям площину для власної творчості, розвиваючи творчу активність, уяву та фантазію.

Для розвитку творчої активності дітей під час гри та відповідного

творчого відтворення дітьми дійсності педагогами-практиками рекомендується застосовувати системний підхід до формування гри та комплексне керівництво нею. На сьогодні у закладах дошкільної освіти все частіше починає застосовуватись методика комплексного керівництва грою, яка вперше була запропонована Є. Зваригіною. Авторка розробила специфіку її використання у роботі з дошкільниками на етапі сюжетно-відображувальної гри [36].

Як показують дослідження, використання методу комплексного керівництва грою ефективний за наявності і взаємозв'язку таких педагогічних умов (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Педагогічні умови ефективності використання методу комплексного керівництва грою (складено автором за даними [9])

Завдяки такому змістовному взаємозв'язку всіх умов комплексного методу керівництва грою остання з самого початку організовується як самостійна діяльність дітей, поступово стає усе більш творчою і

саморозвиваючою. При правильно організованому керівництві ігровою діяльністю у дітей передшкільного віку поступово розвивається прагнення дізнаватися якомога більше інформації під час гри, що позитивно впливає їх всебічному розвитку. При цьому не слід забувати, що під час керівництва грою не потрібно застосовувати такі прийоми як: примус, взяття на себе частину ролі за дитину, придумування гри за неї тощо.

Ігрова творчість у дитини не розвивається сама по собі. Вихователю потрібно досить делікатно впливати на її розвиток, з урахуванням особистісно орієнтованого підходу урахувати інтереси та відчуття дитини, направляти її думку й уяву.

Досить істотно допомагає розвивати ігрову творчість у дитини вміння вихователя успішно керувати й управляти грою. Зокрема, важливо створити доброзичливу атмосферу в групі. Під час гри важливо відмовитися від суворих настанов, створити середовище розкнутості й невимушеності, що сприяє продуктивності мислення. Щоб відчувався ефект, вихователь має і сам почувати себе вільним і розкнутим. Також у групі мусить бути сформована сприятлива психологічна атмосфера для проведення ігрових занять, не повинно бути занадто шумно (рівень шуму має контролюватися вихователем), небажані та відволікаючі обставини – обмежені, а необхідні для гри супутні матеріали потрібно розташувати так, щоб вони, з одного боку, були доступними для дітей, а з іншого – не заважали грі.

Специфічною виявляється роль вихователя у грі дітей старшого дошкільного віку. З одного боку, дорослому слід уважно і тактовно спостерігати за ходом гри, відсутністю порушень правил, реалізацією дитячих задумів та взамоввічливістю дітей. З іншого – дітей потрібно акуратно направляти по ходу гри, використовуючи при цьому непрямі прийоми впливу (порада, підказка, запитання та ін.).

Важливого значення у розвитку творчої активності дітей набувають також проблемно-пошукові ігри. Тут завдання вихователя полягає у створенні проблемних ситуацій, вирішення яких активізує творчий пошук їх вирішення.

По ходу розв'язання проблемної ситуації вихователь також спрямовує думки дітей у потрібне русло та впливає на задум способів відображення дійсності. З дітьми старшого дошкільного віку він може виступати у грі як рівноправний партнер, що включається в гру для зв'язки окремих ігрових моментів. Якщо його допомога як активного учасника гри не потрібна, він може подавати збоку репліки-поради за змістом гри, коригуючи рольові взаємовідносини учасників.

Ще одним важливим аспектом організації ігрової діяльності дітей з метою розвитку їх творчості є функція стимулювання творчої діяльності дітей. Вихователь має давати поштовх (натяк) сором'язливим дітям, щоб вони узяти участь у тій чи іншій діяльності. Діти, які соромляться та не проявляють ініціативу, досить часто потребують стороннього прикладу або поштовху. Коли вихователь задає тон гри, підбадьорює та наставляє, то такі діти, побачивши, що навіть найбоязкіші діти беруть у ній участь, починають також активізовуватись. Тоді вихователь може непомітно вийти з гри, надати дітям повну самостійність.

З урахуванням вищенаведеного можна відзначити, що за умови цілеспрямованого формування ігрових способів діяльності і педагогічного управління самостійною грою остання «отримує статус провідної діяльності в дошкільному віці, стає формою організації дитячого життя, забезпечує виникнення і функціонування «дитячого суспільства», яке є вагомим чинником, що визначає розвиток суспільних якостей особистості, чинників соціалізації дітей на рівні дошкільного дитинства» [9]. Використання ігор у процесі навчання викликають у дітей захоплення та бажання творити, експериментувати, грати заради самого процесу ігрової діяльності, який приносить їм задоволення.

Таким чином, розгляд проблематики зі створення ефективного ігрового простору для дошкільників та ролі у ньому дорослого (вихователя) виявив потенціал для розвитку у дітей творчих здібностей та формування позитивного настрою на підтримання творчої активності дітей.

Як з'ясувалося у процесі дослідження, важливим є те, що, з одного боку, дитині має бути надана самостійність і свобода у процесі ігрової діяльності, а з іншого – їй необхідна підтримка дорослого з метою її подальшого розвитку, у т.ч. й творчості. Науковці також стверджують, що більш корисним для дитини буде непряме керівництво її діяльністю, ніж пряме втручання в гру дітей, оскільки пряме втручання, на їх думку, руйнує створений дітьми ігровий простір. Тому головне завдання вихователя – зберегти його, не дозволити йому зруйнуватися.

Отже, організація ігрового простору для дітей, здатного сприяти розвитку їх творчої активності, залежить від створеного вихователем предметно-ігрового середовища. У грі відбувається глибокий і складний процес перетворення того, що узятو із життя, тобто із середовища, що оточує дитину.

1.2. Особливості розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку

Рухова та ігрова активність дітей є їх природною біологічною потребою, ступінь задоволення якої «визначає подальший структурний та функціональний розвиток їх організму» [44, с.208].

Свого часу Ю. Аркін також зазначав, що в оточуючому середовищі дитина має знаходити не тільки матеріал, але і джерело, яке б відкрило перед нею нові форми активності. А значну рухливість малюка дослідник називав «його природною стихією» [3, с.48].

Як показало дослідження, феномен гри та її роль у вихованні дітей уже протягом тривалого періоду часу привертає увагу дослідників: філософів, соціологів, психологів, педагогів. На кожному етапу розвитку філософських течій у цьому напрямі було своє бачення впливу гри на становлення й формування людини як особистості. Проте єдиним для всіх часів та напрямів є те, що науковці постійно підкреслювали розвивальне та виховне значення

гри. Вони відмічали її можливості в пізнанні людини самої себе, а також показували її важливість впливу на розвиток творчої особистості дитини, зосереджували увагу на ролі гри у процесі пізнання людиною своїх здібностей.

Оскільки ігрова діяльність для дитини є основною, то саме у грі вона чудово себе почуває, оскільки це природне середовище дитячої життєдіяльності. Через гру дитина усвідомлює та досліджує навколишній світ. Тут вона також отримує широкі можливості для прояву своїх творчих здібностей, виявів особистісної активності, а також до демонстрації своїх потенційних можливостей.

Зрозуміло також, що гра надає дитині свободу дій та вибору, особливо якщо правила не чітко регламентовані. У грі дитина також не зазнає психічного закріпачення, що позитивно впливає на формування її психіки. Дитина також отримує можливості для повноцінного розвитку її природних сил, які готують її до дорослого життя. Отже, гра – це основний вид дозвілля дошкільників та одночасно форма їх навчання і виховання.

Дошкільний вік, як влучно зазначає О. Андрощук, характеризується такою соціальною ситуацією розвитку дитини, коли у неї поступово та одночасно суттєво розширюються сфера взаємодії та коло спілкування, яке до дитячого садка обмежувалося найближчими родичами та в кращому випадку дітьми з ігрового майданчика біля будинку. Дитина в цей період уже починає активно розмовляти, тому здатна спілкуватися не тільки про предмети, які бачить безпосередньо, а й підтримати розмову про предмети, відсутні у конкретній ситуації взаємодії [2, с. 162].

Особливо дітям в цьому віці починають подобатись сюжетно-рольові ігри (в сім'ю, магазин, лікарню, в пожежників, будівельників тощо). В такій грі у дитини з'являється можливість виконувати роль дорослих як носіїв певних суспільних функцій (батьки, лікар, продавець, покупець, пожежник тощо). Дитина ніби вступає у відносини з іншими дорослими, формує з ними діалоги, вирішує «дорослі» завдання, які привчають до самостійності та розвивають творчий підхід до вирішення справ.

Фактично, дитяча гра є дивовижним феноменом, оскільки у ній одночасно присутні реальність та фантазія, що пробуджує природні здібності малюка.

Про вирішальне значення гри в житті дитини писав у своїх роботах Д. Ельконін. Він визначав гру як «діяльність, у якій створюються соціальні взаємини між людьми, поза умов безпосередньої утилітарної діяльності» [53, с. 282].

Вказаний дослідник дійшов до висновку, що у дітей під час ігор, в першу чергу, прослідковується лише вивчення предметної їх діяльності, а вже потім – починає усвідомлюватися система взаємин між людьми. Ще пізніше – формується підпорядкування гравця правилам суспільної поведінки та суспільних взаємин між людьми [53].

Німецький педагог Ф. Фребель, як стверджує у своєму дослідженні Т. Войцях, був одним з перших, хто охарактеризував гру як педагогічне явище. Він також зробив їх класифікацію на: 1) ігри окремих дітей і ігри для гурту; 2) ігри корисні й витончені, наповнені внутрішнім смислом. На його думку, гра є природною діяльністю дитини. А головне завдання дорослих – докласти максимум зусиль для її правильної організації [12, с.7].

Цікавим з точки зору нашого дослідження є підхід М. Монтесорі до виховання дошкільників. Основним завданням виховання дошкільників вказана науковиця вбачала створення таких умов, які б відповідали актуальним потребам дитини, допомагали виявити її потреби та сприяли її самовихованню й самоосвіті. Дана авторка розробила та обгрунтувала систему навчально-виховних матеріалів для занять з дітьми у відповідному напрямі, а також запропонувала систему ігрових вправ [12, с.7].

Психологію гри та її вплив на дитячу поведінку досліджував також західний дослідник К. Грос. На його думку, є три способи пояснення гри, які він обгрунтував у відповідні теорії: 1) теорія відпочинку; 2) теорія надлишку сил; 3) теорія вправи або самовиховання [54, с. 516-518].

Американський психолог та соціолог Дж. Мід обгрунтував узагальнену

модель «самості», що описує процес формування у дитини власного «Я», відводячи у цьому процесі вагоме місце ігровим технологіям. На думку Дж. Мід, гра є корисною для виховання і розвитку саме тоді, коли дитина в ігровій дії має можливість створити «Я» – реальне і «Я» – умовне [55, с. 376]. Основні ідея задуму полягає в тому, що дитина бере на себе певну ігрову роль. За її допомогою під час комунікації з іншими учасниками гри вона отримує можливість повніше усвідомити власне «Я». також у цей період відбувається так званий «обмін символами», де визнається здатність дитини приймати роль іншої людини як партнера по комунікації.

Схоже припущення висуває О. Андрощук у своїх дослідженнях, де посилається на працю американського психолога Р. Дреджера «Основи особистості», в якій описується рольова позиція дитини в грі як очікувана поведінка, що належить до визначеної соціальної структури. Дитина, узявши на себе певну ігрову роль, виступає у якості самостійного автора цієї ролі. Вона стає здатною її творчо розвинути, дофантазувати з урахуванням своїх компетентностей та досвіду [2, с. 163]. Дитина виступає у реалізації таких ролей (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Ролі дитини у грі за Р. Дреджером [2, с. 163]

Д. Ельконін у своїх дослідженнях обґрунтував основні чотири рівні розвитку дитячих ігор (рис. 1.3) [53].

Рис. 1.3. Рівні розвитку дитячих ігор за Д. Ельконіним [53, с. 276-278]

Найбільш розвинутим є четвертий рівень, який передбачає можливість контролюючи не тільки свою, але й чужу рольову поведінку, розігруючи в грі цілісну сюжетно-рольову виставу [53].

Л. Виготський виділяє два основні парадокси гри для дитини:

1. Вона зазвичай діє по лінії якнайменшого опору (одержує задоволення).
2. Вона зазвичай випробовує й переживає підкорення правилам, яке виступає шляхом до максимального задоволення [14, с. 71-72].

Не дивлячись на таке різноманіття підходів до характеристики ігрової діяльності дитини, більшість науковців єдині у тому, що особливе місце серед ігор належить тим, які розвивають творчість дитини. Це в основному сюжетно-рольові ігри. У таких іграх діти відтворюють у заздалегідь визначених ролях

все те, що вони черпають з оточуючого світу, в основному з життя та діяльності дорослих. Творча гра, на думку багатьох дослідників, є важливим засобом виховання дошкільників, оскільки з усіх форм ігрової діяльності найбільш повно формує особистість дитини.

Найважливішими з психологічної точки зору для старших дошкільників є такі положення щодо положення ігрової діяльності [2, с. 164] (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Основні положення щодо організації ігрової діяльності дітей передшкільного віку за О. Андрощуком [2, с. 164]

Можна також із впевненістю стверджувати, що гра – це перша самостійна діяльність дошкільників, у якій вони вступають у пряме

спілкування з однолітками, тому для них вона є особливою з точки зору комунікаційної взаємодії. Разом їх об'єднують загальні інтереси і переживання, єдина мета гри, спільні зусилля для її досягнення. Крім того, діти самі вибирають собі гру, самі її організують, що дозволяє їм ще з малечку бути самостійними у власному виборі. При цьому, як показує педагогічний досвід, діти не дуже люблять ігри, де правила дуже складні та одночасно суворі. Тому вихователям при виборі ігор потрібно це також урахувати.

Отже, використання гри під час виховання і навчання дошкільників є дуже виправданим та корисним, оскільки гра має значний психологічний потенціал, оскільки «створює умови для творчого самовираження дитини, а творчість є щонайпотужнішим засобом її розвитку» [2, с. 165].

О. Андрощук виокремлює наступні соціально-психологічні й педагогічні функції гри (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Соціально-психологічні й педагогічні функції гри за О. Андрощук [2, с. 165]

Функції гри	Характеристика
СОЦІАЛЬНО ПСИХОЛОГІЧНІ	
Орієнтаційна	Призводить до моделювання уявної ситуації, яка орієнтує дитину на певні суспільні норми поведінки в її оточенні.
Коректуюча	Призводить до змін у дитячій свідомості стосовно її поведінки за рахунок того, що у грі дитина намагається «зробити стрибок» над рівнем своєї звичної поведінки.
Заміщаюча	Призводить до того, що у грі і реальному житті властивості речей збігаються, а їх значення переносяться з гри в реальне життя і навпаки.
ПЕДАГОГІЧНІ	
Розвивальна	Призводить до розвитку через гру багатьох важливих психічних процесів дитини
Терапевтична	Призводить до корекції різних відхилень у поведінці дітей (агресивності, замкнутості, непристосованості, несамостійності тощо). Також дуже вдало підходить для застосування у корекційній педагогіці.

Наведені соціально-психологічні функції ігрової діяльності виступають провідною формувальною ланкою у процесі формування особистості дитини. Своєю чергою, педагогічні функції передбачають реалізацію таких виховних

завдань:

- 1) досягнення результату діяльності;
- 2) проживання соціально-ціннісного ставлення;
- 3) вияв і самоствердження дитячої індивідуальності.

На думку фахівців, дитячим іграм властиві наступні виховні особливості (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Основні виховні особливості ігрової діяльності [2, с. 166]

Як зазначає, Н. Волкова, гра для дитини виступає таким видом діяльності, який спрямовується на пізнання нею оточуючого світу. Це відбувається на основі активної співучасті дітей у повсякденному житті і праці дорослих людей. На її думку, основними засобами гри виступають:

- 1) знання про людей, їхні дії, взаємовідносини, що виражаються в образах мови, у переживаннях і діях дитини;
- 2) способи дій у конкретних обставинах з конкретними предметами;
- 3) моральні оцінки і почуття, що втілюються у судженнях про добрий та поганий вчинок, про корисні і шкідливі дії людей [13, с. 68-70].

Для створення ігрового середовища соціально-психологічного змісту, яке сприяє розвитку ігрової творчості дітей, необхідно дотримуватися наступних умов (рис. 1.6).

Рис. 1.6. Умови створення ігрового середовища [2]

У контексті даного дослідження вважаємо за доцільне також зупинитися на визначенні тих видів ігор, які були б корисними для розвитку творчих здібностей дошкільників. З урахуванням різноплановості ігрової діяльності, ігри прийнято ділити на такі види:

1) педагогічні – застосовуються вихователем з метою розв’язання конкретних навчально-виховних завдань;

2) дозвільні – у які діти грають за власним бажанням.

В свою чергу, серед педагогічних ігор у напрямку формування творчої активності можна виокремити наступні види:

1) гра-творчість – у процесі реалізації якої організаційна роль вихователя зводиться до мінімуму (подати ідею, підвести дітей до думки або просто прочитати готовий зразок гри);

2) тривала гра – сюжет гри та відведені дітям ролі зберігаються на тривалий час; в основному передбачає введення у навчально-виховну діяльність дітей ситуацій, які надають цій діяльності ігрового забарвлення й активізувати її (роль або уявна ситуація);

3) рольова гра – розвиває навички спілкування та комунікаційної взаємодії; важливими аспектами спілкування, що визначають успішність ігрового процесу, виступають емпатія й рефлексія.

Емпатія необхідна: по-перше, для реального плану гри – урахування психічних станів гравців; по-друге, при переході від реального плану в уявний – як емоційна ідентифікація себе з ігровим персонажем; по-третє, для відчуття рольових переживань інших гравців. Саме різні поєднання цих виявів емпатії забезпечують вищий ступінь гри – рівень артистизму. Рефлексія виступає засобом систематизації набутих навичок та умінь втілювати задумане у рольові вчинки.

Саме завдяки наявності емпатії і рефлексії гра стає універсальним засобом розвитку творчості дошкільників.

Загалом же, передшкільний вік характеризується новою соціальною ситуацією розвитку дитини, коли істотно зростає кількість оточуючих, з якими відбувається спілкування та взаємодія. Крім того, спілкування з дорослим у цей період набуває більш складних та нових форм і змісту. У цей період дитині вже недостатньо просто уваги з боку дорослого і спільної діяльності з ним. У нього активно розвивається мовлення та допитливість, тому можливості спілкування розширюються. Дитина може вже спілкуватися не тільки про ті предмети, що знаходяться в безпосередній близькості та полі зору, але і на теми, в яких об'єкт обговорення знаходиться за межами простору спілкування.

Головне бажання дошкільника – бути повноправним членом суспільства, провадити свою життєдіяльність так, щоб почувати себе на рівні з дорослими. Проте включитися у доросле життя реально дитина поки ще не може, оскільки ще не має достатніх навичок самостійності, а невідповідність до окремих аспектів життя через їх складність і свої

обмежені можливості. Саме тому сюжетно-рольова гра стає для дитини поки що єдиною діяльністю, яка дає змогу подолати цю суперечність. Саме у ній дитина виконує роль дорослого як носія певних суспільних функцій. Крім того, вона вступає у взаємовідносини з іншими дорослими.

Важливе значення, з позиції різних дослідників, ігри мають у розвитку уяви дошкільника, яка також сприяє розвитку творчості, на чому, між іншим, наголошує І. Грузинська [16]. При цьому саме у старшому дошкільному віці уява дитини набуває керованого характеру.

З позиції розвитку творчої активності дитини такий розвиток уяви за допомогою гри корисний у наступному: дитина може уявити задум гри у формі наочної моделі; вона може сформувати для себе образи уявних предметів та дії з ними; також вона може контролювати і визначати характер уяви.

Також дослідники наголошують, що розвиток уяви під час гри допомагає дитині навчитися планувати свої дії. Дитина спочатку в уяві формує певні задуми, а потім намагається реалізувати їх у ігровій дійсності. Л. Венгер та В. Мухіна у цьому контексті зазначають, що у грі дитина за допомогою уяви чітко підбирає потрібні компоненти, а не потрібні відкидає. Саме гра спонукає до збудження уяви та розвитку на цій основі творчої діяльності [11].

Як уже зазначалося, в ігровому середовищі відбувається моделювання реального життя, в яке бажає потрапити дитина, щоб скоріше подорослішати. Вона із захопленням приміряє на себе дорослі ролі, уявні ситуації, використовує предмети-замінники, апробує різні схеми виконання завдань або моделює власний сюжет. У цьому контексті цікавими є дослідження Т. Комарової з приводу того, що у грі «доросла» діяльність стає більш цікавою для дитини, викликає у неї яскраві емоційні відчуття. Також, гра створює мотив, який породжує інтерес [20].

Як зазначає Л. Алексеєнко-Лемовська, для стимулювання у дітей уяви та розвитку творчої активності доцільно використовувати ігри, що вимагають перевтілення. Діти мають проявляти здібності створювати образи на основі

вражень, а також знаходити різні варіанти поведінки героїв. Особливе місце на таких заняттях має бути відведене розвитку осмисленого сприйняття художніх образів [1].

Г. Чистякова у напрямі дослідження даної проблематики наголошує, що розвиток дитячої уяви у дітей передшкільного віку досить сильно залежить від виконуваних дитиною під час гри ролей. Рівень такого розвитку може бути охарактеризований за масштабами тієї творчої активності, яка проявляється під час гри в якості придуманих історій, малюнків, поробок тощо [47].

С. Ладивір та Т. Піроженко виділяють ще один провідний вид діяльності, який має важливе значення під час гри – спілкування. Останнє характеризується стійкою увагою, спостережливістю, прагнення до спільної діяльності, винахідливістю тощо [31].

На важливості спілкування під час ігрової діяльності наголошує також Н. Подьякова, оскільки таке спілкування формує широкий спектр для вираження емоційної творчої діяльності. На її думку, на межі передшкільного та молодшого шкільного віку відбувається перехід від потенційних форм психічного розвитку до активних. Тому уява, як психічна функція, робить значний стрибок у своєму розвитку й впливає на продуктивність навчальної діяльності, на формування пошуково-діяльнісного досвіду, на вияв творчих здібностей тощо.

Отже, діти в грі розвиваються на основі розвитку багатьох важливих психологічних процесів, які досить чітко прослідковуються саме під час гри – творчість, уява, пам'ять, увага, комунікації тощо.

Тому ще на етапі передшкільного віку вихователям необхідно докладати зусиль для максимальної стимуляції стійких творчих інтересів, цілеспрямованості творчих пошуків, наполегливості у вирішенні творчих завдань.

Отже, теоретичні доробки вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів доводять не тільки важливу ігрову діяльність для дітей передшкільного віку, але і важливість її використання у розвитку творчих

здібностей дітей на етапі становлення їх як особистості.

Висновки до розділу 1

Як показав огляд наукової педагогічної літератури, гра по-різному розглядається науковцями: одні наголошують, що це форма життя дитини; інші – що це форма її діяльності, треті – вид діяльності. Проте всі вони єдині в тому, що гра – це діяльність дитини, що виникає природним шляхом та характеризується «самостійними, особистісними проявами на основі емоцій».

У зв'язку з тим, що розвиток творчості дітей розглядається у взаємозв'язку з ігровою діяльністю, в педагогічних дослідженнях увага починає зосереджуватись на такому понятті, як предметно-розвиваюче середовище.

До складу цього середовища дослідники відносять наступні засоби: іграшки, ігрове поле, ігрове устаткування, різного роду ігрову атрибутику, ігрові матеріали тощо. Усі вони, зазвичай, знаходяться в конкретному ігровому просторі – в груповій кімнаті, ігровому залі, на майданчику та ін.

Найцікавішим та найпривабливішим видом діяльності для дітей передшкільного віку вважається вільна сюжетна гра. Вона допомагає з відчуттям свободи та внутрішнього натхнення опанувати дитині навички володіння речами, вправління діями, організацією відносин – робити усе те, що в практичній продуктивній повсякденній діяльності дається важко. У сюжетній грі все відбувається ніби насправді, при цьому вона не потребує від дитини реального відчуття результату.

Ігрова творчість у дитини не розвивається сама по собі. Вихователю потрібно досить делікатно впливати на її розвиток, з урахуванням особистісно орієнтованого підходу урахувувати інтереси та відчуття дитини, направляти її думку й уяву.

Використання ігор у процесі навчання викликають у дітей захоплення та бажання творити, експериментувати, грати заради самого процесу ігрової

діяльності, який приносить їм задоволення.

Таким чином, розгляд проблематики зі створення ефективного ігрового простору для дошкільників та ролі у ньому дорослого (вихователя) виявив потенціал для розвитку у дітей творчих здібностей та формування позитивного настрою на підтримання творчої активності дітей.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ТВОРЧОСТІ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Аналіз державних програм та передового педагогічного досвіду з розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку

Освітні завдання дошкільної освіти України реалізуються відповідно до законів України «Про освіту» [34], «Про дошкільну освіту» [32], «Про охорону дитинства» [35].

Заклади дошкільної освіти в забезпеченні освітнього процесу керуються вимогами Базового компонента дошкільної освіти, чинних освітніх комплексних і парціальних програм.

Розглянемо зміст цих документів у розрізі формування творчої активності дітей передшкільного віку.

У Державному стандарті дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти) [33] у розділі «Дитина в соціумі» наголошено на важливості формувати в дітей «здатність увіходити в контакт з різними за віком дітьми, налагоджувати з ними активну взаємодію, спілкування, брати участь у спільній справі (грі, продуктивній діяльності), ділитися своїм досвідом, уміннями, знаннями, підтримувати загальну для всіх мету діяльності; уміння самостійно встановлювати й підтримувати партнерські, ділові та особистісні контакти з іншими дітьми, дотримуватися правил поведінки в конфліктних ситуаціях, визнавати свою вину, поступатися власними інтересами».

Згідно цього документа дітей потрібно навчати усвідомлювати, що групу гуртують спільні цінності, щирість і відвертість стосунків, довіра, певні поведінкові норми, прихильне ставлення один до одного [33].

В розділі «Гра дитини» Базового компонента передбачено «розвиток творчих здібностей дітей, самостійності, ініціативності, організованості,

формування сталого інтересу до пізнання довкілля й реалізації себе в ньому». Це виражається сформованістю ігрової компетенції, яка «полягає в зацікавленому ставленні до ігрової діяльності, використанні власного досвіду для створення ігрових задумів, реалізації в них своїх пізнавальних, соціальних, моральних, естетичних потреб; відтворенням знань і моральних уявлень, задоволенням інтересів до довколишнього, творчим відображенням діяльності, взаємин дорослих, реальних та уявлюваних подій, ситуацій у власній грі; активним відтворенням своїх життєвих вражень у рольовій грі з використанням виразних засобів; самостійною реалізацією власних ігрових задумів, вибором сюжету гри, іграшок; участю в різних видах ігор; грою на самоті, об'єднанням з однолітками на основі ігрового задуму, рольової взаємодії, особистих уподобань; дотриманням рольових способів поведінки, норм та етикету спілкування» [33].

У Державному стандарті також підтверджено позицію багатьох дослідників, що ігрова та рухова діяльність дітей передшкільного віку є основною у структурі їх компетенцій. Крім того, рухливі ігри разом із сюжетно-рольовими стають ключовими у побудові ціннісних орієнтацій дитини, сприяючи його підготовці до успішної самореалізації на наступних етапах розвитку.

Розділ «Особистість дитини» включає положення «про виховання позитивного ставлення до розвитку рухових умінь, а також формування базових особистісних якостей, таких, як відповідальність, ініціативність, самостійність. Особистісно-оцінна компетенція визначає позитивне ставлення до формування внутрішнього світу, зокрема, ціннісних орієнтацій особистості як базової вимоги в реалізації освітніх завдань» [33].

В розділі «Дитина в соціумі» наголошено на важливості формування уміння дитини орієнтуватися у колі людських взаємовідносин, співпереживати та співчувати, взаємодіяти з урахуванням інтересів та бажань інших, установлювати дружні взаємини та цінувати їх [33].

Реалізація вимог розділу «Гра дитини» забезпечує «формування

дружніх, партнерських стосунків та ігрових об'єднань за допомогою рухливих спортивних ігор, рухливих ігор зі співом та діалогом, українських народних ігор» [33].

Отже, Базовий компонент визначає гру як провідний спосіб формування особистості дитини передшкільного віку з урахуванням зони найближчого розвитку.

Загалом же, вітчизняні ЗДО мають здійснювати освітню функцію в контексті сучасних освітніх реформ, зважаючи на пріоритети особистісного розвитку дітей передшкільного віку для цілей їх успішної інтеграції в існуюче соціальне оточення.

Щодо особливостей використання гри у системі дошкільної освіти, то існуюче на сьогодні програмно-методичне забезпечення сформоване з урахуванням принципів науковості, доступності, систематичності та відповідності віковим індивідуальним можливостям і потребам розвитку дитини відповідного віку. Як зазначає Н. Рогальська, у контексті розвитку ігрової творчості дітей воно покликане забезпечувати організацію ігрової діяльності, яка забезпечує реалізацію компетентнісного підходу, а також формування ігрової компетенції в розвивальному середовищі ЗДО [37].

Здійснимо також вивчення чинних освітніх програм для дітей передшкільного віку, рекомендовані МОН України в аспекті розвитку їх ігрової творчості.

Так, у програмі розвитку «Впевнений старт» [30] у розділі «Фізичний розвиток» наголошено на оптимізації рухової активності дітей у процесі організації їхньої життєдіяльності, а рухливі ігри визначено засобом їх фізичного розвитку, покращення фізичного здоров'я й підвищення фізично-рухової активності. Рекомендовано впроваджувати такі види рухливих ігор: спортивні ігри та вправи, забави, сюжетні, безсюжетні, ігри-змагання, естафети, ігри-атракціони, народні сезонно-обрядові, побутові, змагальні ігри, забавлянки, хороводи [30].

У розділі «Ігрова діяльність» даної програми репрезентовано важливість

використання гри як основного засобу реалізації освітніх завдань всебічного розвитку дитини як особистості. Найбільше значення у цьому напрямі надається сюжетно-рольовим іграм.

Одним з освітніх завдань за програмою «Впевнений старт» визначено розвиток доброзичливих взаємин дошкільнят у процесі спільної рухової діяльності та формування в дітей позитивних моральних і волевих рис характеру. У програмі запропоновано «розвиток рухової активності дошкільнят на основі залучення до виконання фізичних вправ для розвитку основних рухів (ходьба, біг, стрибки, кидання, метання, кочення, повзання, лазіння), рівноваги, окоміру, сили, спритності; умінь виконувати вправи для всіх груп м'язів із різних вихідних положень, використовуючи різні предмети. Виконання рухових вправ передбачено в різному темпі та з музичним супроводом» [30].

Зазначимо, що у межах даної програми важливим освітнім завданням ігрової діяльності вбачається «сприяння виникненню у грі дружніх відносин, партнерських взаємин, формування навичок спільних дій між дітьми, уміння діяти як команда, а також виховання доброти, товарищескості, взаємодопомоги та відповідальності» [30]. Одним із важливих результатів сформованості ігрової компетентності дошкільника за цією програмою вважається також його здатність вносити зміни у правила та перебіг уже знайомої гри (робити в ній ускладнення правил, їх варіації, збільшення або зменшення кількості гравців, заміна ігрової атрибутики тощо).

Таким чином, у програмі «Впевнений старт» значну увагу приділено як ігровій діяльності дитини, причому не тільки з позиції фізичної рухової активності, але і з позиції навчання та виховання у напрямку формування відповідних цінностей за допомогою гри, розвитку різних психологічних якостей та формування компетенцій особистості.

Ще однією важливою програмою, в якій достатньо багато уваги приділено ігровій діяльності, є освітня програма «Дитина» [26]. У ній, між іншим, визначено готовність до комунікації та співпраці, формування

терпимості до думки інших людей, уміння вести діалог, знаходити змістовні компроміси, відстоювати свої права.

Відмітною рисою даної програми є те, що перед дорослими поставлено вимогу бути дитині партнером, забезпечувати емоційний комфорт, формувати цінності й особистісні якості. При цьому ці вимоги відносяться як до батьків, так і до вихователів ЗДО.

Освітніми завданнями розділу «Гра дитини» передбачено «навчати дітей дотримуватися правил гри та змінювати їх за домовленістю, об'єднуватися з однолітками на основі ігрового задуму, удосконалювати вміння домовлятися під час гри, проявляючи емпатію, відповідальність» [26].

Отже, у цій програмі, як і у програмі «Впевнений старт» пріоритетним напрямком особистісного розвитку дітей передшкільного віку є «формування комунікативних компетенцій, навичок співпраці, таких якостей, як товарищескості, відповідальності та емпатії засобами гри». Програма «Дитина» надає важливого значення рухливим іграм не лише з позиції розвитку фізичних якостей дітей, але й формування комунікативних навичок, розвитку співпраці та взаємодії. Рухливі та активні ігри позиціоновані авторами програми як потенційний спосіб формування ціннісних орієнтацій дитини.

В освітній програмі «Стежина» [15] також перевага надається рухливим іграм, у т.ч. на свіжому повітрі. При цьому пропонується зменшувати кількість ігор, що носять змагальницький характер, щоб мінімізувати ризик появи комплексів у менш розвинених дітей. Навпаки, рекомендується заохочувати дітей проявляти товарищескість і дружню підтримку по відношенню до тих однолітків, у яких з різних причин щось не виходить. Гра згідно цієї програми розглядається як засіб формування колективної співпраці та покращення соціальної взаємодії між дітьми. У реалізації програми також передбачено активну співпрацю батьків, дітей та вихователів.

Ще одна важлива програма – «Світ дитинства» [8]. У розділі «Гра дитини» значну увагу приділено формуванню у дитини під час гри самостійності й позитивного ставлення гравців один до одного. Зокрема, мета

гри із правилами, зокрема рухливої, – «навчити дітей дотримуватися правил черговості, дружньої взаємодії із партнерами». До основних показників, які формує гра у дитини, даною програмою визначено: «відповідальне ставлення до обов'язків у грі, уміння радіти успіхам своїм та однолітків, доброзичливість, готовність допомогти партнерові, а показником розвиненості ігрової діяльності – уміння самостійно організовувати рухливу гру, готовність допомагати іншим, проявляти симпатію, взаємодіяти, узгоджуючи різні точки зору» [8].

Отже, програма «Світ дитинства» в більшій мірі зосереджує увагу на розвитку соціальних навичок взаємодії та комунікації дітей засобами гри. Позитивним моментом даної програми вважаємо те, що вона рекомендує сприяти використанню гри, як засобу формування відповідальності за свої вчинки у старших дошкільників. Проте, на нашу думку, вона не розкриває потенційних можливостей рухливої ігрової діяльності у напрямку формування цінностей співпраці, партнерства, емпатії дітей.

У програмі з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі» [24] одним із завдань освітньої роботи визначено «виховання доброзичливості, дружніх, товариських взаємин з однолітками, розвиток здатності до співпереживання, формування відповідальності засобами дидактичних ігор, ігрових вправ та художнього слова». Проте в даній програмі мало уваги приділено активним та рухливим іграм, у т.ч. на свіжому повітрі, для формування ціннісних орієнтацій дітей, зокрема, розвитку їх ігрової творчої активності.

Освітня програма «Соняшник» [19], навпаки, достатньо уваги приділяє використанню творчих та рухливих ігор у розвитку особистості дошкільника. Вона послуговується «активним включенням дитини в рухливу гру, проявом позитивних емоцій, координацією власних рухових дій із діями учасників ігрового процесу, проте рухливі ігри не розглядаються як потенційний засіб формування відповідальності та емпатії» [19].

Програма «Українське дошкілля» [6] у розділі «Гра дитини» акцентує

увагу на важливості формування взаємин партнерства: дитина має розуміти, що для гри їй потрібні товариші, спільники. Одним з освітніх завдань є «формування толерантності, уміння тактовно доводити свою думку, аргументовано відстоювати позицію» [6].

Гра у програмі трактується як «провідний вид діяльності старшого дошкільника, що сприяє вихованню взаємодопомоги, співпереживання щодо невдач інших тощо» [6].

Програма «Я у Світі» [21] також визначає гру як провідний вид діяльності дітей передшкільного віку. Вона виступає засобом вияву товарищескості, справедливості, доброзичливості та інших позитивних якостей особистості. Особлива увага у програмі відведена рухливих іграм, що сприяють забезпеченню позитивного емоційного самопочуття дітей.

Програма «Дитина в дошкільні роки» [22] містить розділ «Стежинки у Всесвіті»), в підрозділі «Гра дитини» наголошує на формуванні в дітей «уміння самостійно організовувати ігри, співвідносити свої дії з діями ведучого й інших учасників гри, виконувати по черзі роль ведучого, беручи на себе відповідальність за хід гри засобами ігор із правилами; при цьому значення рухливих ігор у формуванні цінностей співпраці та комунікації не виокремлено» [22].

Отже, аналіз освітніх програм («Впевнений старт» [30], «Дитина» [26], «Стежина» [15], «Світ дитинства» [8], «Скарбниця моралі» [24], «Соняшник» [19], «Українське дошкільля» [6], «Я у світі» [21], «Дитина в дошкільні роки» [22]) дозволив сформулювати висновок, що в них усіх акцентовано увагу на ціннісних орієнтаціях та гармонійному розвитку дітей. Проте тільки у програмах «Дитина» та «Впевнений старт» відведена достатня увага ігровій діяльності у напрямку розвитку творчої активності дітей. Рухливі ігри розглядаються як важливий інструмент формування навичок взаємодії, товарищескості, відповідальності, емпатії. А в аспекті розвитку відповідальності за допомогою рухливих ігор акцент зроблено у програмах «Стежина» та «Світ дитинства».

2.2. Дослідження практики ігрової діяльності та потенціалу ігрової творчості у дітей передшкільного віку у КЗДО (ясла-садок) компенсуючого типу № 111 Криворізької міської ради

З метою визначення особливостей практичної реалізації Базового компонента дошкільної освіти нами було здійснене вивчення практики ігрової діяльності в умовах КЗДО (ясла-садок) компенсуючого типу № 111 Криворізької міської ради.

У 2020-2021 навчальному році педагоги закладу працюють за:

1) комплексною освітньою програмою для дітей від 2 до 7 років «Дитина»;

2) парціальними програмами:

- Програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку «Казкова фізкультура» (авт. М. Єфименко);

- Програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом» (авт. Т. Піроженко, Ю. Хартман);

- Програма оздоровчо-освітньої робота з дітьми старшого дошкільного віку «Веселкова музикотерапія» (авт. І. Малашевська, С. Демидова);

- Музично-оздоровчі мандрівки з дітьми п'ятого року життя: програма, методичні рекомендації (автор. кол.: С. Бондар);

- Програма та методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи «Шаховими стежинами» (авт. В. Купрієнко, О. Ходосеєнко);

3) програми для роботи з дітьми, які мають особливі потреби:

- Навчально-методичний посібник: «Корекційна робота з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення.» (авт. Л. Трофименко);

- «Логопедичний практикум: подолання фонетико – фонематичного недорозвитку мовлення у дошкільників» (авт. Ю. Рібцун).

Відповідно до інструктивно-методичних рекомендацій МОН України «Щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти, що забезпечують здобуття дошкільної освіти у 2019/2020 н.р.» від 02.07.2019 № 1/9-419 [50] на основі концептуальних положень Базового компонента дошкільної освіти [33] та вимог чинних програм розвитку, виховання і навчання дітей, у тому числі з особливими освітніми потребами, з урахуванням потреб сьогодення, основними завданнями, що вирішує педагогічний колектив КЗ «ДНЗ (ясла – садок) №111 СТ» КМР у 2020/2021 році, є :

1. Підвищення рівня професійної майстерності та інноваційної культури педагогів як важливого чинника в реалізації Базового компонента дошкільної освіти через впровадження різноманітних інноваційних технологій, формування національно свідомої, творчої, життєво компетентної особистості.

2. Спрямування роботи закладу на виконання державної політики щодо охорони життя та здоров'я дітей, в тому числі дітей з особливими освітніми потребами, з формуванням у них основ безпечної поведінки.

3. Підвищення якості надання освітніх послуг в системі дошкільної освіти у мовах реалізації Концепції «Нова українська школа»

4. Продовження цілеспрямованої роботи з формування дієвого особистісно-орієнтованого освітнього середовища закладу для забезпечення повноцінного соціального і психічного розвитку дошкільників.

Методична служба в роботі з педагогічними працівниками спрямовує свої зусилля на:

- вивчення рівня професійної готовності до виховання та навчання дітей передшкільного віку;
- забезпечення умов для професійного та морального зростання;
- створення професійного інформаційного та освітньо-методичного середовища;
- впровадження сучасних освітніх інноваційних технологій у дошкіллі;

- інформаційно-методичну підтримку нових форм, методів і засобів навчання і виховання дітей та апробація їх в практичній діяльності;
- опрацювання елементів освітніх технологій та розроблення їх авторських модифікацій, адаптованих до конкретних умов;
- удосконалення самоосвітньої роботи
- вивчення, узагальнення та популяризацію передового педагогічного досвіду;
- виявлення творчих та обдарованих педагогів, допомога їм в професійному зростанні;
- надання консультативної допомоги.

Нами було проведене дослідження в одній із груп дітей (Додаток А) в кількості 18 осіб з метою визначення рівня ігрової активності дітей. Це необхідне було для того, щоб визначитися, чи доцільно розробляти для дітей методичні рекомендації з розвитку ігрової творчості під час прогулянок.

Експеримент проводився нами в два етапи.

На першому етапі основною метою дослідження було вивчення стану організації ігрової діяльності та ігрової активності дошкільників.

На другому етапі метою дослідження було вивчення особливостей психічного розвитку дітей досліджуваної групи, особливостей їх внутрішньо-сімейних відносин, емоційного благополуччя.

У контексті реалізації першого етапу було спочатку вивчено плани виховної роботи закладу. Детальне їх вивчення показало, що в практиці виховання передбачається організація різних видів ігор, у т.ч. рухливих та на свіжому повітрі. Також наголошено на важливості розвитку творчих здібностей дошкільників під час ігрової діяльності. Тобто дана мета закладом намагається виконуватися.

Проте зміст планів також виявив низку недоліків щодо теми дослідження. Так, на нашу думку, недостатньо спрямований на інтелектуальний розвиток дошкільнят, на формування їх соціальної активності, що може уповільнювати розвиток їх творчої ігрової

активності. Крім того, поза увагою планів залишились питання щодо самостійного вибору дітьми засобів і способів ігрової діяльності, побудови комунікаційної взаємодії з однолітками тощо.

При цьому також було виявлено, що методисти, вихователі та батьки недостатньо ознайомлені з психофізіологічними особливостями формування у дошкільників їх соціальної активності та проявів соціальної компетентності.

Також нами було проведено бесіди з вихователями щодо того, як вони ставляться до спеціально організованих ігор для дітей, чи вважають за доцільне проведення ігор, які розвивають творчу активність, чи проводять вони спостереження за дітьми в процесі їх ігрової діяльності.

Результати бесіди з вихователями показали, що більшість із них усвідомлюють необхідність педагогічного впливу на процес становлення активності дитини в грі. У той же час через брак відповідної професійної компетентності вихователі недостатньо уваги приділяють практиці управління процесом дитячої гри. Зокрема, як показало опитування, педагогічне керівництво дитячою грою боку вихователів зводиться в основному до роздачі засобів гри та контролю за поведінкою та дисципліною дітей. А проявів стимулювання дітей до розвитку у них пізнавальної та творчої активності у вихователів практично не виявлено.

Питання вдосконалення ігрового досвіду, залучення кожної дитини до спільної гри в практиці дошкільного виховання не отримало свого розвитку. В педагогічному керівництві грою недостатньо також використовується можливість для організації позитивних взаємовпливів дітей в процесі гри.

Отже, бесіди з вихователями та особисті спостереження за організацією ігрової діяльності дітей у закладі показали, що вихователями недостатньо використовуються наявні можливості для становлення і розвитку активності дитини в грі, що зменшує у них прояви ігрової творчості. При такому підході не забезпечується повноцінна реалізація соціально-педагогічної функції гри в розвитку дитини.

Для реалізації другого етапу дослідження, мета якого полягала в

визначенні ігрової активності дошкільників під час гри, нами було продіагностовано дітей досліджуваної групи.

Перелік та характеристика ігор, які було використано в ході експерименту, наведені в додатку Б. Було використано різні види ігор (рухливі, сюжетно-рольові тощо).

Дослідження проводилось методом спостереження за ігровою активністю дітей.

Для визначення показників, за якими можна оцінити рівень ігрової активності дошкільника нами було вивчено наукові праці у цьому напрямі [50; 45; 42; 7; 41; 10; 18; 23; 38; 4; 5; 17; 28; 29; 39; 49; 51; 52; 48 та ін.]. При цьому нами було обгрунтовано наступні рівні ігрової активності (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

**Характеристика рівнів та показників ігрової активності дітей
передшкільного віку для оцінки методом спостереження**

Рівні	Характеристика показників
Високий	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інтерес до ігрової діяльності. 2. Дотримання правил. 3. Рівень ігрової самостійності. 4. Рівень комунікації з іншими гравцями. 5. Задоволеність результатом.
Достатній	
Низький	

Відповідно, у дитини з високим рівнем ігрової активності має бути такий же високий інтерес до ігрової діяльності, повне дотримання правил (гра без істотних порушень), з проявами самостійності, на основі комунікаційної взаємодії та із задоволеністю результатом. По достатньому і низькому рівням показники характеризують часткову наявність або відсутність показника у дитини.

Результати спостереження за дітьми досліджуваної групи виявилися наступними (табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Результати спостереження за творчою ігровою діяльністю досліджуваної групи

Дитина	Показники					Загальний рівень
	Інтерес до ігрової діяльності	Дотримання правил	Рівень ігрової самостійності	Рівень комунікації з іншими гравцями	Задоволеність результатом	
1	Д	В	Д	Д	В	Д
2	Д	Д	Д	Н	Д	Д
3	В	В	Д	В	В	В
4	Д	Д	Н	Н	Н	Н
5	Д	В	В	В	Д	В
6	Н	Н	Н	Д	Д	Н
7	В	Д	Д	В	Д	Д
8	В	В	В	Д	В	В
9	Д	Д	Д	Н	Д	Д
10	Д	Д	Д	Д	В	Д
11	Н	Д	Н	Н	Д	Н
12	В	Д	Д	Д	Д	Д
13	Н	Д	Н	Н	Н	Н
14	В	Д	Д	В	В	В
15	Н	Д	Н	Н	Н	Н
16	В	В	В	В	Д	В
17	В	Д	В	Д	В	В
18	Д	Д	Д	В	Д	Д

Узагальнення наведених даних у табл. 2.3 показує переважання достатнього рівня ігрової активності дітей.

Таблиця 2.3.

Узагальнені результати оцінки творчої ігрової активності дітей досліджуваної групи, осіб

Рівні	Інтерес до ігрової діяльності	Дотримання правил	Рівень ігрової самостійності	Рівень комунікації з іншими гравцями	Задоволеність результатом	Загальний рівень
В	7	5	4	6	6	6
Д	7	12	9	6	9	7
Н	4	1	5	6	3	5
Разом	18	18	18	18	18	18

Відсоткові значення отриманих результатів виявилися наступними

(табл. 2.4).

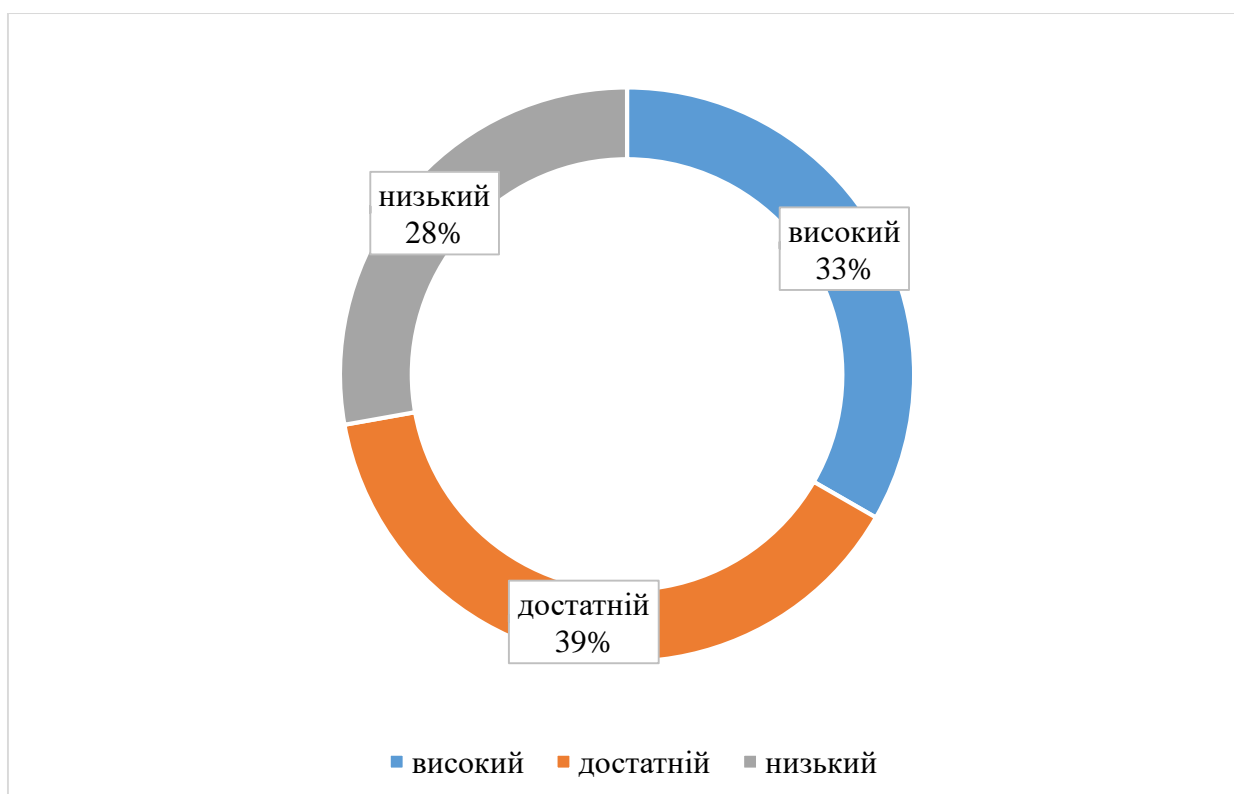
Таблиця 2.4.

**Узагальнені результати оцінки творчої ігрової активності дітей
досліджуваної групи, %**

Рівні	Інтерес до ігрової діяльності	Дотримання правил	Рівень ігрової самостійності	Рівень комунікації з іншими гравцями	Задоволеність результатом	Загальний рівень
В	38,9	27,8	22,2	33,3	33,3	33,3
Д	38,9	66,7	50,0	33,3	50,0	38,9
Н	22,2	5,6	27,8	33,3	16,7	27,8
Разом	100	100	100	100	100	100

Таким чином, високий рівень ігрової активності спостерігається у 33,3% дітей, достатній – у 38,9%, а низький – у 27,8%.

Наведена структура показана на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Результати рівнів розвитку творчої ігрової активності дітей досліджуваної групи

Загалом по дослідній групі, діти добре орієнтуються на зразки, у них

достатньо сформовані уміння копіювати їх. Можна говорити про хороший розвиток довільної уваги, сенсомоторної координації. Більшість дітей працює зосереджено, не відволікаючись. Числова обробка результатів показала по групі достатній рівень готовності дітей до ігрової діяльності.

Висновки до розділу 2

У даному розділі нами було проаналізовано чинні програми та стандарти дошкільної освіти, які спрямовані на розвиток творчих здібностей та творчого потенціалу дітей передшкільного віку.

Було з'ясовано, що основні світні завдання сучасної дошкільної освіти України реалізуються відповідно до Законів України «Про освіту» [34], «Про дошкільну освіту» [32], «Про охорону дитинства» [35].

Базовий компонент дошкільної освіти як державний стандарт дошкільної освіти наголошує, що дітей передшкільного віку потрібно навчати усвідомлювати, що групу гуртують спільні цінності, щирість і відвертість стосунків, довіра, певні поведінкові норми, прихильне ставлення один до одного.

Загалом же, вітчизняні ЗДО мають здійснювати освітню функцію в контексті сучасних освітніх реформ, зважаючи на пріоритети особистісного розвитку дітей передшкільного віку для цілей їх успішної інтеграції в інуюче соціальне оточення.

Аналіз освітніх програм («Впевнений старт» [30], «Дитина» [26], «Стежина» [15], «Світ дитинства» [8], «Скарбниця моралі» [24], «Соняшник» [19], «Українське дошкілля» [6], «Я у світі» [21], «Дитина в дошкільні роки» [22]) дозволив сформулювати висновок, що в них усіх акцентовано увагу на ціннісних орієнтаціях та гармонійному розвитку дітей. Проте тільки у програмах «Дитина» та «Впевнений старт» відведена достатня увага ігровій діяльності у напрямку розвитку творчої активності дітей. Рухливі ігри розглядаються як важливий інструмент формування навичок взаємодії,

товариськості, відповідальності, емпатії. А в аспекті розвитку відповідальності за допомогою рухливих ігор акцент зроблено у програмах «Стежина» та «Світ дитинства».

Ми провели дослідження особливостей розвитку ігрової діяльності в умовах КЗДО (ясла-садок) компенсуючого типу № 111 Криворізької міської ради.

Експеримент проводився нами в два етапи.

На першому етапі основною метою дослідження було вивчення стану організації ігрової діяльності та ігрової активності дошкільників.

На другому етапі метою дослідження було вивчення особливостей психічного розвитку дітей досліджуваної групи, особливостей їх внутрішньо-сімейних відносин, емоційного благополуччя.

Для першого етапу було використано метод бесіди з вихователями, методистами, батьками.

Для другого етапу використано метод спостереження за ігровою діяльністю дітей.

Проведені нами бесіди з фахівцями та батьками показали, що поза їх увагою проходить питання підготовки дітей до вибору засобів і способів ігрової діяльності, становлення ділового співробітництва з однолітками.

Для другого етапу, що проводився шляхом спостереження за ігровою діяльністю дошкільників, було оцінено наступні показники у розрізі високого, достатнього та низького рівнів:

1. Інтерес до ігрової діяльності.
2. Дотримання правил.
3. Рівень ігрової самостійності.
4. Рівень комунікації з іншими гравцями.
5. Задоволеність результатом.

Таким чином, високий рівень ігрової активності спостерігається у 33,3% дітей, достатній – у 38,9%, а низький – у 27,8%.

Загалом по дослідній групі, діти добре орієнтуються на зразки, у них

достатньо сформовані уміння копіювати їх.

Можна говорити про хороший розвиток довільної уваги, сенсомоторної координації. Більшість дітей працює зосереджено, не відволікаючись. Числова обробка результатів показала по групі достатній рівень готовності дітей до ігрової діяльності.

РОЗДІЛ 3

КОМПЛЕКС ЗАВДАНЬ З РОЗВИТКУ ІГРОВОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПРОГУЛЯНОК

3.1. Можливості розвитку ігрової творчості дітей передшкільного віку під час прогулянок

Науковцями неодноразово доводився позитивний вплив прогулянок на дитину, особливо у ранньому та передшкільному віці, коли відбувається формування та становлення багатьох фізіологічних та психологічних процесів організму. Це пояснюється тим, що на прогулянці діти багато рухаються та грають, а рухи посилюють обмін речовин, кровообіг, газообмін, покращують апетит. Серед розвивальних впливів прогулянки на дитину можна відзначити те, що діти вчаться долати різні перешкоди, стають більш рухливими, спритними, сміливими, витривалими. У них виробляються рухові вміння і навички, зміцнюється м'язова система, підвищується життєвий тонус. Прогулянка також сприяє розумовому розвитку дітей, оскільки вони отримують багато нових вражень і знань про навколишній світ.

Значну роль та позитивний вплив на дитину на прогулянці відводиться рухомим іграм, що розвивають увагу, спритність та інші види активності. У них розвиваються основні рухи, знімається розумовий напруга від занять, виховуються моральні якості. При цьому важливо розуміти, що вибір гри має здійснюватися з урахуванням пори року, погоди та температури повітря. В більш холодну погоду краще вибирати ігри, що передбачають більшу рухливість, пов'язані з бігом, метанням, стрибками тощо. У сиру, дощову погоду (особливо навесні і восени) слід організувати малорухливі ігри, які не вимагають великого простору. Ігри зі стрибками, бігом, метанням, вправами в рівновазі доцільно проводити у теплі весняні, літні та осінні дні.

Крім рухливих ігор і окремих вправ в основних рухах, на прогулянці доцільно також організувати ігри, що розвивають творчість дітей у

поєднанні з їх пізнавальною активністю. Це можуть бути колективні малювання та розмальовування на асфальті, збирання листочків різної форми та формування з них різних фігурок звіряток, складання фігурок із камінців, піску тощо.

При використанні таких ігор вихователь повинен слідувати педагогічним принципам:

- ігрова діяльність має спиратися на вже наявні у дітей знання, але містити елементи новизни, що стимулює пізнавальну активність;
- ігрові завдання мають бути достатньо важкі (трохи важче, ніж попередні завдання), але і в той же час доступні дітям;
- вихователь має поступово ускладнювати дидактичну задачу і ігрові дії;
- для отримання найкращого результату вихователь має конкретно і чітко пояснювати ігрові правила.

Досить поширеним способом стимулювання творчої активності під час прогулянки можна вважати різні дидактичні вправи. Вони можуть проводитися кілька разів протягом однієї прогулянки, кожен раз викликаючи нову цікавість у дітей. Дидактична вправа може вплітатися в хід спостереження: «Принеси жовтий листочок», «Склади коло із камінчиків», «Розклади камінчики за розміром», «Знайди дерево по листу», «Знайди дерево по опису» і т.д. Проводять їх з усією групою або з її частиною.

На прогулянках здійснюється робота і з розвитку мовлення дитини, що також позитивно впливає на розвиток творчої активності дітей передшкільного віку: розучування потішки або невеликого вірша, закріплення важкого для вимови звуку і т. п. Вихователь може згадати з дітьми слова і мелодію пісні, яку розучували на музичному занятті.

Під час самостійної ігрової діяльності на прогулянці діти відображають враження, отримані в процесі екскурсій, повсякденному житті, засвоюють знання про працю дорослих. Відбувається це в процесі сюжетно-рольових ігор. Вихователь на ігровому майданчику заохочує ігри в сім'ю, магазин, лікарню, та ін. Він допомагає розвинути сюжет гри, підібрати або створити

необхідний для неї матеріал. Інтерес до таких творчих ігор розвивається у дітей з 3-4 років. Розквіт рольової гри починається з 4-років і найвищого розвитку вона досягає в середині передшкільного віку (5-6 років), а потім поступово замінюється іграми з правилами, що виникають після семи років.

Важливо також відзначити, що формування творчої активності дітей передшкільного віку під час прогулянок не тільки позитивно впливає на їх фізичний розвиток, але і покращує результати педагогічного процесу. Діти починають активніше засвоювати ігровий матеріал та у процесі гри навчаються новому.

Регулярне проведення прогулянок за межами дошкільного закладу дозволяє значно підвищити руховий режим дошкільнят у цей день, покращити рухову підготовленість та дає дітям естетичне задоволення від спілкування з природою.

Отже, ігрова діяльність з розвитку творчих здібностей під час прогулянок має бути одним із важливих дидактичних та виховних засобів розвитку дітей передшкільного віку, що дозволить уміло використати час прогулянок.

До творчих ігор фахівцями відноситься сюжетно-рольова та режисерська гра. Сюжетно-рольова гра передбачає реальну взаємодію між її учасниками на основі імпрізації. Режисерська гра, не дивлячись на те, що має форму розгорнутої рольової гри, проте сама дитина не бере на себе ніяку роль, а розподіляє їх між іграшками і сама ж їх за них послідовно виконує.

В наукових дослідженнях досить часто вказують на переваги даних видів ігор у розвитку творчої активності. По-перше, саме ці вказані два види ігор створюють у дитини умови для розвитку ігрового задуму, творчості та фантазії. Це пояснюється тим, що в таких іграх діти більш повною мірою реалізують свої потенційні можливості з бажаної для них життєдіяльності: фантазуючи, вони створюють власну картину світу, розвиваючи при цьому свої базові творчі здібності. По-друге, ці ігри є колективними, тому діти мають змогу набути досвіду комунікативної поведінки з однолітками.

Для кожного віку переважають свої види активних ігор (табл. 3.1) [43].

Таблиця 3.1.

Характеристика активних ігор, притаманних для окремих вікових категорій дітей передшкільного віку (узагальнено автором на основі [43])

Вік дитини	Особливості ігрової діяльності	Значення ігор для цього віку
Четвертий рік життя	Відбувається становлення спільних ігор з ровесниками. Ігрова діяльність тільки зароджується, тому ігрові правила в основному відсутні. Проте діти вже намагаються узгоджувати свої дії з діями інших дітей та розуміти їх бажання. Діти ще не беруть на себе рольової функції, тому гра не носить рольового характеру.	З'являється бажання грати спільно, тому ігри «поряд» трансформуються у ігри «разом». Важливим стає не просто спільна гра, а бажання спілкуватися у процесі гри. Відбувається змістовне збагачення гри. Діти у процесі гри починають використовувати предмети-замінники. Зростають вимоги не лише до предметних дій, а й до характеристики самих ролей (мама – лагідна, лікар – ділова, розумна, продавчиня – усміхнена, привітна). Тобто дитина починає асоціювати свою роль з певним образом, якому властиві відповідні риси характеру.
П'ятий рік життя	Ігри безпосередньо пов'язані із формуванням рольової поведінки. Діти поступово починають замінювати предмети словами-назвами, а дії – жестами, що супроводжують пояснення. Ігрові дії, замінені словом чи жестом, поступово стають більш символічними.	У ході таких ігор формується словесно-образне мислення. Діти навчаються діяти в межах певної ролі, у певній послідовності. Вони відтворюють дії за зразком. Поступово у них виробляється здатність підпорядковувати свої дії правилам гри. Проте у процесі гри можуть переважати безпосередні власні бажання дітей вчинити по-своєму.
Шостий рік життя	Ролі стає для дитини центром гри. Діти вчаться не тільки послідовно змінювати ігрові ролі в межах одного сюжету, але і починають поєднувати ролі. Наприклад роль тата у грі «Сім'я» вони можуть вже поєднати з роллю будівельника або лікаря, а мама може бути одночасно продавцем або учителькою.	Переходи від однієї ролі до іншої стають більш гнучкішими, що позитивно впливає на адаптивно-комунікаційні навички дитини. Дотримання правил гри дає змогу дітям дотримуватися внутрішньої логіки ігрових дій. Розвивається аглютинація (процес сюжетоскладання), що розвиває словесно-логічне мислення та здатність до рефлексії.
Сьомий рік життя	Укріплюється вміння поєднувати та доповнювати ролі. Ігри з відкритим сюжетом переходять в ігри з прихованим сюжетом.	Розвивається вміння виділяти цілісні сюжетні події, комбінувати їх у потрібній послідовності. Активізується спілкування.

В межах даного дослідження слід також звернути увагу на особливості ігрової діяльності дітей під час прогулянок.

Прогулянки займають практично половину всього часу перебування дитини в ЗДО. Тому дослідників також цікавить, що корисного може зробити дитина під час прогулянок.

Як показує педагогічний досвід, це, переважно, залежить від вихователя, який може направити ігрову енергію дітей у потрібне, корисне і розвиваюче русло. При цьому дидактичні ігри під час прогулянок можуть бути спрямовані на вирішення найрізноманітніших проблем розвитку дитини, у т.ч. у напряму розвитку творчого потенціалу.

Творчий потенціал – це «динамічна структура, що включає комплекс творчих задатків, які проявляються у творчій активності особистості й обумовлена креативністю» [40, с. 142; 25, с. 141].

Перші задатки формування творчого потенціалу дитини проявляються ще в передшкільному віці. Відповідно, вихователі ЗДО мають, між іншим, вирішувати такі завдання [27]:

- 1) знайти шляхи своєчасного прояву в кожній дитині її творчих здібностей, інтересів, природних задатків тощо;
- 2) створити оптимальні умови для її розвитку.

Дослідження доводять, що прогулянки дитини на свіжому повітрі, з одного боку, мають істотні переваги для її інтелектуального розвитку (активізація мислення, розумових процесів, різних видів уваги, пам'яті, спостереження, зосередження тощо), а з іншого – для формування моральних якостей дитини (виховання любові до природи, формування екологічних навичок у поведженні з нею, дбайливого ставлення тощо). Через близький контакт з природою діти вчаться відчувати, бачити та розуміти її красу, унікальність, неповторність, збагачують власний внутрішній світ.

Одним із завдань естетичного розвитку дітей передшкільного віку постає формування уміння сприймати красу природного довкілля, концентруватися на ній, помічати найдрібніші деталі. Це виступає основою

розвитку образно-асоціативного типу мислення. Виховання має проходити під гаслом: «Природа – зразок досконалості». Тому прогулянка на природі – ефективна форма організації творчого художньо-образного пізнання світу, що відбувається в процесі емоційно-естетичного спілкування дорослого та дитини [27].

Обов’язкові складові прогулянки наведені на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Обов’язкові складові прогулянки, виділені І. Патій [27]

Узагальнення наукових праць показало, що для розвитку творчої активності дітей під час прогулянок необхідно:

- створювати емоційні ситуації - «чудесні дотики до глибини душі»;
- надавати можливість безпосередньо спілкуватися з реальними об’єктами та явищами природи;
- навчати дітей сприймати природу завдяки образотворенню та творчій діяльності;
- надавати можливість дитині сприймати природне довкілля різними органами чуття – зоровим, слуховим, нюховим, кінетичним, тактильним тощо.

Для розвитку творчої активності дітей під час прогулянок дослідники

рекомендують використовувати наступні методи (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

Методи розвитку творчої активності дітей передшкільного віку під час прогулянок (узагальнено автором на основі [27])

Методи	Характеристика
Метод «чарівної рамки»	Потрібні рамки – вирізані із кольорового паперу, різні за розміром і геометричною формою рамки – кола, квадрати, прямокутники, ромби. Якщо через них дивитися на об'єкти природи, то можна сконцентруватися на конкретних явищах, відчувати себе у ролі художника, який знайшов цікавий пейзаж та відтворив його.
Метод «розглядання з різних точок»	На один і той самий об'єкт природи дивляться з різних сторін – ракурсів. Потім порівнюють враження від милування ними.
Метод «створення візерунку»	У сонячний день можна запропонувати дітям обвести різноманітні тіні навколо контуру (дерева, кущі, гойдалку тощо). Можна зробити це паличкою, крейдою, слідами та ін.

З позиції розвитку творчої активності у дітей передшкільного віку є наступні напрями розвитку: уваги і спостережливості; комунікативних навичок дітей; здатності швидко виконувати завдання; здатності розрізняти предмети живої і неживої природи; навичок рахунку і говоріння; швидкості реакції; фізичний розвиток дітей в цілому.

Кожний із зазначених видів ігор містить у собі творчий потенціал дитини, який розкривається лише за умови умілого спрямування вихователем активності дитини у творче русло. Особливо це стосується ігор, в яких є свобода вибору варіантів дій гравців на свій розсуд.

В наступному підрозділі нами підібрано та презентовано низку розвивальних творчих ігор для дошкільників під час прогулянок.

3.2. Презентація змісту завдань з розвитку ігрової творчості у дітей передшкільного віку

Проведене теоретико-методичне дослідження показало, що провідним видом діяльності у дошкільному віці є творча гра, адже саме в ній зароджуються, формуються та розвиваються новоутворення дітей

передшкільного віку, зокрема: знаково-символічна функція свідомості; активна уява здатність до самостійної діяльності (уміння самостійно планувати та контролювати власну діяльність); засвоєння норм суспільної поведінки та партнерської взаємодії; елементи довільної поведінки (вміння підпорядковувати свої бажання логіці сюжету гри та вимогам ігрових правил).

В додатку В нами зібрано та узагальнено низку творчих ігор, які можна використовувати під час прогулянок у ЗДО.

Ігри поділено на три групи:

- 1) ігри на загальний рівень розвитку, уважність та вміння рахувати;
- 2) ігри на розвиток уяви та творчого підходу;
- 3) ігри на розвиток творчості як такої.

Опишемо переваги деяких з них.

Першу групу становлять ігри на загальний рівень розвитку, уважність та вміння рахувати.

Так, для ЗДО, в яких дитячі майданчики засаджені різними видами дерев, цікавою буде гра «**Раз, два, три — до дерева біжи!**». Суть гри полягає в тому, щоб вихователь у цій фразі замість слова «дерево» вживає назву того з видів дерев, які присутні на ігровому майданчику. Діти повинні побігти до даного виду дерева. Ця гра розвиває уважність, здатність швидко сприймати інформацію на слух і своєчасно на неї реагувати. Також вона вчить дітей вчити, запам'ятовувати та розпізнавати різні види дерев.

Ще одна гра на уважність та розвиток дрібної моторики рук: «**Якої ж цифри не стало?**». Вихователь пропонує дитині написати на піску за допомогою палички довільний ряд цифр на розсуд малюка. Потім дитина закриває очі, а вихователь стирає одну з цифр. Дитині потрібно згадати, яку ж саме цифру вона написала на цьому місці.

Для загального фізичного розвитку та одночасно для розвитку допитливості дитини, вихователь може запропонувати дітям **пограти в розвідників**. Метою гри може бути, наприклад, поставлене перед дітьми завдання з'ясувати, скільки ж дерев певного виду зростає на ігровому

майданчику. Або ж, скільки каштанів впало на землю в протилежному кінці саду.

Цікавою також буде гра «**Раз, два, три — а ну принеси!**». Її суть в тому, що вихователь говорить цю фразу, уточнюючи, що саме має принести дитина (наприклад, два каштани, чотири березових листочки, три маленьких камінчика, дві довгих гілочки і одна коротка тощо). Ця гра спрямована на формування у дитини уміння розрізняти предмети живої і неживої природи, їх кількість і якість, а також швидко реагувати і виконувати поставлене завдання. Крім того, у дитини розвивається уміння орієнтуватися в швидкозмінних умовах і ситуаціях.

Вказана група ігор допомагає дітям під час прогулянки розвивати комплекс особистісних якостей, серед яких є і творчий розвиток, фантазія тощо. Для отримання бажаного результату з боку вихователя важливо не тільки правильно формулювати завдання, але і правильно мотивувати дітей до їх виконання. Для цього можна придумати дітям заохочувальні призи (наприклад, цукерки) за правильно виконане завдання. Можна також користуватися картками. Чим більше разів дитина перемогла, тим більше вона отримала таких карток. А вже ці картки можна обмінювати на солодощі у встановленій кількості.

Друга група ігор більш спрямована на розвиток творчої уяви та творчого підходу дітей. Проаналізуємо окремі з них. Цікавими, на нашу думку, є ігри: «Послухай і скажи», «Улюблений герой», «Клумба в піску», «Захована іграшка», «Малюнки на асфальті», «Загублені листочки», «Омріяна калюжа», «Шукаю-шукаю...», «На що схожі хмаринки», «Дослідники» тощо.

Набір ігор дуже різноманітний, він спрямований на всебічний розвиток творчих здібностей дитини, допомагає розвивати уяву, формувати в уяві різних героїв, відтворювати їх дії та вчинки, робити їм оцінку тощо. Дана група ігор також більш детально представлена в додатку В.

Третя група ігор – це ігри на розвиток творчості як такої в цілому. Це в основному ігри, в яких треба творити: скульптури, малюнки, поробки тощо. Сюди належать такі цікаві ігри, як «Скульптори» (оголошується конкурс скульпторів зі снігу, піску...), «Архітектори», «Клумба в піску». Діти мають створити скульптуру, поробку або композицію. Тут можна дати можливість дитині фантазувати, а потім не забути похвалити за результати.

Також цікавими у цій групі будуть ігри: «Шукаю-шукаю...» (дитині загадується слово з найближчих на майданчику предметів і називається перша буква, наприклад, шукайте слово на букву «д»), «Слідопити» (розпізнавання слідів), «На що схожі хмаринки?» (не просто сказати, а розповісти щось про предмет схожості), «Дослідники» (можна провести разом з дітьми декілька експериментів: показати, як мурахи поспішають на солодке, як застигають на морозі бризки води, на що перетворюються на морозі мильні бульбашки тощо).

З урахуванням проведеної серії ігор з дітьми під час прогулянок нами було здійснене повторне діагностування творчої ігрової активності дітей досліджуваної групи.

Узагальнення даних повторної діагностики наведено у табл. 3.3 показує покращення результатів.

Таблиця 3.3.

Узагальнені результати оцінки творчої ігрової активності дітей досліджуваної групи після проведення серії ігор, осіб

Рівні	Інтерес до ігрової діяльності	Дотримання правил	Рівень ігрової самостійності	Рівень комунікації з іншими гравцями	Задоволеність результатом	Загальний рівень
В	10	7	7	8	9	8
Д	6	10	9	7	8	8
Н	2	1	2	3	1	2
Разом	18	18	18	18	18	18

З наведених даних видно, що по окремих критеріях став переважати високий рівень, хоча до цього переважав достатній. Це такі критерії, як інтерес

до ігрової діяльності, рівень комунікації з іншими гравцями, а також задоволеність результатом.

В табл. 3.4 наведено порівняння загального рівня творчої ігрової активності.

Таблиця 3.4.

Порівняння результатів оцінки рівнів ігрової творчої активності дітей досліджуваної групи, осіб

Рівні	До експерименту	Після експерименту	Відхилення, (+,-)	Відхилення, %
Високий	6	8	+2	+33,3
Достатній	7	8	+1	+14,3
Низький	5	2	-3	-60,0
Разом	18	18	X	X

З наведених даних видно, що покращення високого рівня відбулося на 33,3%, достатнього на 14,3%, а кількість дітей низького рівня знизилась на 60%.

Відсоткові значення отриманих результатів виявилися наступними (табл. 3.5).

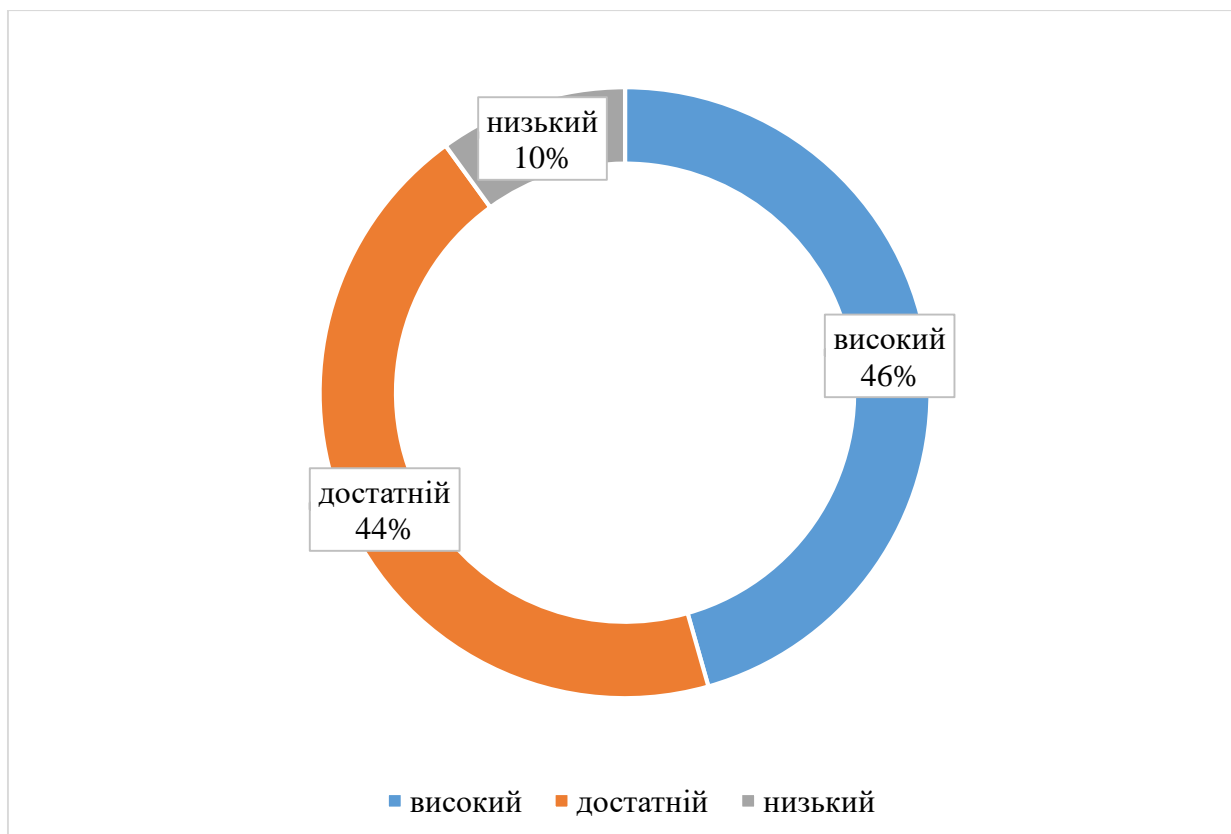
Таблиця 3.5.

Узагальнені результати оцінки ігрової активності дітей досліджуваної групи після проведення серії ігор, %

Рівні	Інтерес до ігрової діяльності	Дотримання правил	Рівень ігрової самостійності	Рівень комунікації з іншими гравцями	Задоволеність результатом	Загальний рівень
В	55,6	38,9	38,9	44,4	50,0	45,6
Д	33,3	55,6	50,0	38,9	44,4	44,4
Н	11,1	5,6	11,1	16,7	5,6	10,0
Разом	100	100	100	100	100	100

Таким чином, після проведення серії ігор на прогулянці високий рівень ігрової творчої активності спостерігається у 45,6% дітей, достатній – у 44,4%, а низький – у 10%.

Структура отриманих результатів наведена на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Покращені результати рівнів розвитку творчої ігрової активності дітей досліджуваної групи

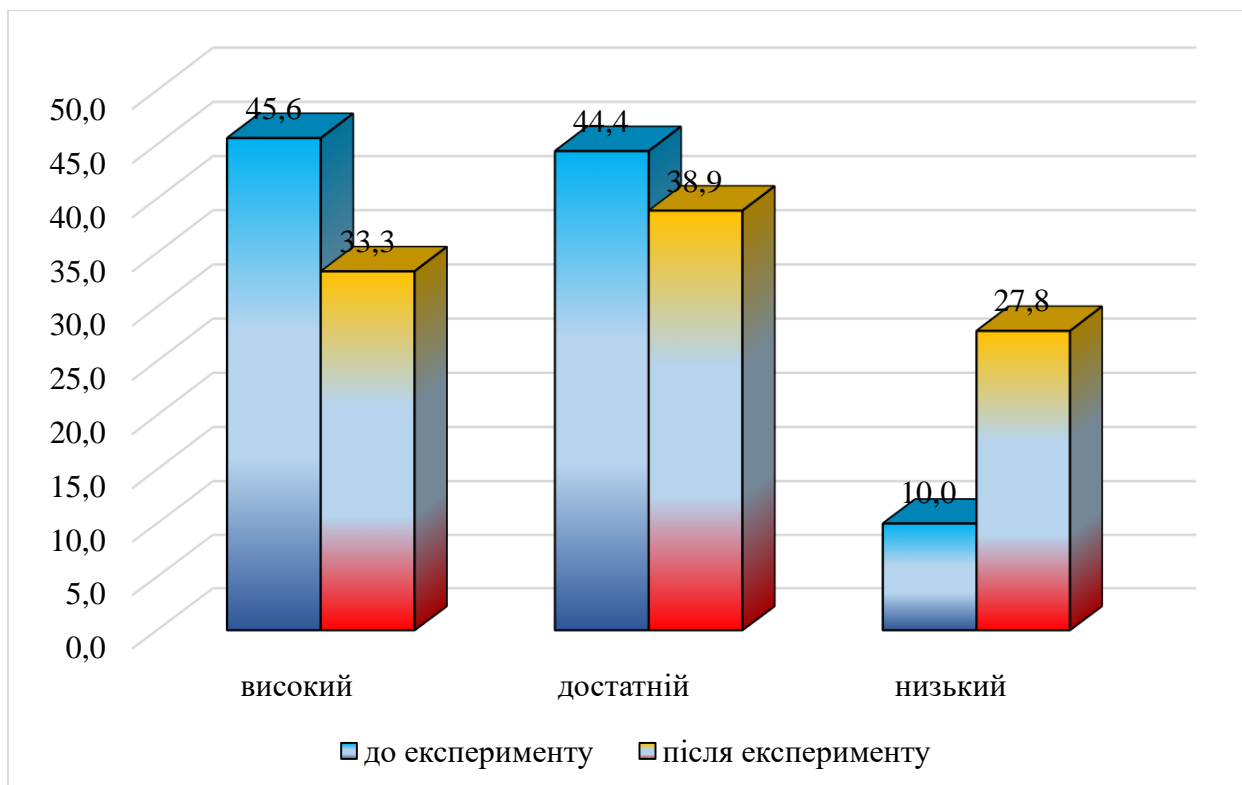
Порівняння відсоткових значень подане у табл. 3.6 та на рис. 3.3.

Таблиця 3.6.

Порівняння результатів оцінки рівнів ігрової творчої активності дітей досліджуваної групи, осіб

Рівні	До експерименту	Після експерименту	Відхилення, (+,-)
Високий	33,3	45,6	+12,3
Достатній	38,9	44,4	+5,5
Низький	27,8	10,0	-17,8
Разом	100	100	X

Отже, у відсотковому вираженні відбулося покращення високого рівня на 12,3%, достатнього – на 5,5%, що в кінцевому підсумку призвело до зменшення кількості дітей з низьким рівнем на 17,8%.

Рис. 3.2. Порівняння результатів діагностики рівнів ігрової творчої активності дітей досліджуваної групи

Таким чином, можна із впевненістю сказати, що використання розробленої серії ігор під час прогулянок позитивно впливає на розвиток творчої активності дітей передшкільного віку.

Висновки до розділу 3

Науковцями неодноразово доводився позитивний вплив прогулянок на дитину, особливо у ранньому та передшкільному віці, коли відбувається формування та становлення багатьох фізіологічних та психологічних процесів організму. Це пояснюється тим, що на прогулянці діти багато рухаються та грають, а рухи посилюють обмін речовин, кровообіг, газообмін, покращують апетит. Серед розвивальних впливів прогулянки на дитину можна відзначити те, що діти вчаться долати різні перешкоди, стають більш рухливими, спритними, сміливими, витривалими. У них виробляються рухові вміння і

навички, зміцнюється м'язова система, підвищується життєвий тонус. Прогулянка також сприяє розумовому розвитку дітей, оскільки вони отримують багато нових вражень і знань про навколишній світ.

Значну роль та позитивний вплив на дитину на прогулянці відводиться рухомим іграм, що розвивають увагу, спритність та інші види активності. У них розвиваються основні рухи, знімається розумовий напруга від занять, виховуються моральні якості. При цьому важливо розуміти, що вибір гри має здійснюватися з урахуванням пори року, погоди та температури повітря. В більш холодну погоду краще вибирати ігри, що передбачають більшу рухливість, пов'язані з бігом, метанням, стрибками тощо. У сиру, дощову погоду (особливо навесні і восени) слід організувати малорухливі ігри, які не вимагають великого простору. Ігри зі стрибками, бігом, метанням, вправами в рівновазі доцільно проводити у теплі весняні, літні та осінні дні.

Крім рухливих ігор і окремих вправ в основних рухах, на прогулянці доцільно також організувати ігри, що розвивають творчість дітей у поєднанні з їх пізнавальною активністю. Це можуть бути колективні малювання та розмальовування на асфальті, збирання листочків різної форми та формування з них різних фігурок звіряток, складання фігурок із камінців, піску тощо.

При використанні таких ігор вихователь повинен слідувати педагогічним принципам:

- ігрова діяльність має спиратися на вже наявні у дітей знання, але містити елементи новизни, що стимулює пізнавальну активність;
- ігрові завдання мають бути достатньо важкі (трохи важче, ніж попередні завдання), але і в той же час доступні дітям;
- вихователь має поступово ускладнювати дидактичну задачу і ігрові дії;
- для отримання найкращого результату вихователь має конкретно і чітко пояснювати ігрові правила.

У роботі нами запропоновано комплекс завдань із творчих ігор, що зібрані в наступні групи:

- 1) ігри на загальний рівень розвитку, уважність та вміння рахувати;
- 2) ігри на розвиток уяви та творчого підходу;
- 3) ігри на розвиток творчості.

Вважаємо, що запропонований комплекс ігор сприятиме розвитку творчого потенціалу дошкільників.

Після проведення серії ігор на прогулянці з дітьми досліджуваної групи було оцінено рівень їх творчої ігрової активності.

Результати повторної діагностики показали, що після проведення серії ігор на прогулянці високий рівень ігрової творчої активності спостерігається у 45,6% дітей, достатній – у 44,4%, а низький – у 10%.

Тому розроблені рекомендації з проведення ігор з дітьми під час прогулянок можна вважати дієвими для розвитку їх творчої активності.

ВИСНОВКИ

У першому розділі проведеного дослідження було здійснено критичний аналіз наукових праць з питань значення ігрового середовища на формування особистості дошкільника.

П-перше, нами було здійснено критичний огляд наукової педагогічної та психологічної літератури, який показав, що гра по-різному розглядається науковцями. Так, одні дослідники наголошують на тому, що це форма життя дитини; інші – що це форма її діяльності, треті – вид діяльності. Проте всі вони єдині в тому, що гра – це діяльність дитини, що виникає природним шляхом та характеризується «самостійними, особистісними проявами на основі емоцій».

У зв'язку з тим, що розвиток творчості дітей багатьма дослідниками розглядається у взаємозв'язку з ігровою діяльністю, в психолого-педагогічних працях науковців основна увага починає зосереджуватись на такому понятті, як предметно-розвиваюче середовище.

Дослідження наукових праць у цьому напрямі показало, що до складу цього середовища, зазвичай, відносять наступні засоби: іграшки, ігрове поле, ігрове устаткування, різного роду ігрову атрибутику, ігрові матеріали тощо. Усі вони, зазвичай, знаходяться в конкретному ігровому просторі – в груповій кімнаті, ігровому залі, на майданчику та ін.

Нами було також встановлено, що найцікавішим та найпривабливішим видом діяльності для дітей передшкільного віку вважається вільна сюжетна гра. Це пояснюється тим, що вона допомагає з відчуттям свободи та внутрішнього натхнення опанувати дитині навички володіння речами, вправління діями, організацією відносин – робити усе те, що в практичній продуктивній повсякденній діяльності дається важко. У сюжетній грі все відбувається ніби насправді, при цьому вона не потребує від дитини реального відчуття результату.

Було також з'ясовано, що ігрова творчість у дитини не розвивається сама

по собі. Вихователю потрібно досить делікатно впливати на її розвиток, з урахуванням особистісно орієнтованого підходу урахувати інтереси та відчуття дитини, направляти її думку й уяву.

Використання ігор у процесі навчання викликають у дітей захоплення та бажання творити, експериментувати, грати заради самого процесу ігрової діяльності, який приносить їм задоволення.

Таким чином, розгляд проблематики зі створення ефективного ігрового простору для дошкільників та ролі у ньому дорослого (вихователя) виявив потенціал для розвитку у дітей творчих здібностей та формування позитивного настрою на підтримання творчої активності дітей.

У другому розділі даного дослідження було вивчено державні стандарти та освітні програми з дошкільної освіти у частині розвитку творчої активності дітей під час ігрових занять, у т.ч. під час прогулянок на свіжому повітрі.

Було визначено, що основні освітні завдання дошкільної освіти України реалізуються відповідно до законів України «Про освіту» [34], «Про дошкільну освіту» [32], «Про охорону дитинства» [35].

Базовий компонент дошкільної освіти наголошує, що дітей потрібно навчати усвідомлювати, що групу гуртують спільні цінності, щирість і відвертість стосунків, довіра, певні поведінкові норми, прихильне ставлення один до одного.

Загалом же, вітчизняні ЗДО мають здійснювати освітню функцію в контексті сучасних освітніх реформ, зважаючи на пріоритети особистісного розвитку дітей передшкільного віку для цілей їх успішної інтеграції в інуюче соціальне оточення.

Аналіз освітніх програм («Впевнений старт» [30], «Дитина» [26], «Стежина» [15], «Світ дитинства» [8], «Скарбниця моралі» [24], «Соняшник» [19], «Українське дошкілля» [6], «Я у світі» [21], «Дитина в дошкільні роки» [22]) дозволив сформулювати висновок, що в них усіх акцентовано увагу на ціннісних орієнтаціях та гармонійному розвитку дітей. Проте тільки у програмах «Дитина» та «Впевнений старт» відведена достатня увага ігровій

діяльності у напрямку розвитку творчої активності дітей. Рухливі ігри розглядаються як важливий інструмент формування навичок взаємодії, товариськості, відповідальності, емпатії. А в аспекті розвитку відповідальності за допомогою рухливих ігор акцент зроблено у програмах «Стежина» та «Світ дитинства».

Ми провели дослідження особливостей розвитку ігрової діяльності в умовах КЗДО (ясла-садок) компенсуючого типу № 111 Криворізької міської ради. Експеримент проводився нами в два етапи. На першому етапі основною метою дослідження було вивчення стану організації ігрової діяльності та ігрової активності дошкільників. На другому етапі метою дослідження було вивчення особливостей психічного розвитку дітей досліджуваної групи, особливостей їх внутрішньо-сімейних відносин, емоційного благополуччя.

Для першого етапу було використано метод бесіди з вихователями, методистами, батьками. Для другого етапу використано метод спостереження за ігровою діяльністю дітей.

Проведені нами бесіди з вихователями та батьками показали, що поза їх увагою проходить питання підготовки дітей до вибору засобів і способів ігрової діяльності, становлення ділового співробітництва з однолітками.

Для другого етапу, що проводився шляхом спостереження за ігровою діяльністю дошкільників, було оцінено наступні критерії-показники у розрізі високого, достатнього та низького рівнів: інтерес до ігрової діяльності; отримання правил; рівень ігрової самостійності; рівень комунікації з іншими гравцями; задоволеність результатом.

Результати дослідження дозволили зробити висновок, що високий рівень творчої ігрової активності спостерігається у 33,3% дітей, достатній – у 38,9%, а низький – у 27,8%.

Загалом по досліджуваній групі, діти добре орієнтуються на зразки, у них достатньо сформовані уміння копіювати їх. Можна говорити про хороший розвиток довільної уваги, сенсомоторної координації. Більшість дітей працює зосереджено, не відволікаючись. Числова обробка результатів показала по

групі достатній рівень готовності дітей до ігрової діяльності.

Третій розділ даного дослідження було присвячено питанням активного впровадження ігрової діяльності для розвитку творчої активності дітей під час прогулянок.

Нами було з'ясовано, що науковцями неодноразово доводився позитивний вплив прогулянок на дитину, особливо у ранньому та передшкільному віці, коли відбувається формування та становлення багатьох фізіологічних та психологічних процесів організму. Це пояснюється тим, що на прогулянці діти багато рухаються та грають, а рухи посилюють обмін речовин, кровообіг, газообмін, покращують апетит. Серед розвивальних впливів прогулянки на дитину можна відзначити те, що діти вчаться долати різні перешкоди, стають більш рухливими, спритними, сміливими, витривалими. У них виробляються рухові вміння і навички, зміцнюється м'язова система, підвищується життєвий тонус. Прогулянка також сприяє розумовому розвитку дітей, оскільки вони отримують багато нових вражень і знань про навколишній світ.

Значну роль та позитивний вплив на дитину на прогулянці відводиться рухомим іграм, що розвивають увагу, спритність та інші види активності. У них розвиваються основні рухи, знімається розумовий напруга від занять, виховуються моральні якості. При цьому важливо розуміти, що вибір гри має здійснюватися з урахуванням пори року, погоди та температури повітря. В більш холодну погоду краще вибирати ігри, що передбачають більшу рухливість, пов'язані з бігом, метанням, стрибками тощо. У сиру, дощову погоду (особливо навесні і восени) слід організувати малорухливі ігри, які не вимагають великого простору. Ігри зі стрибками, бігом, метанням, вправами в рівновазі доцільно проводити у теплі весняні, літні та осінні дні.

Крім рухливих ігор і окремих вправ в основних рухах, на прогулянці доцільно також організувати ігри, що розвивають творчість дітей у поєднанні з їх пізнавальною активністю. Це можуть бути колективні малювання та розмальовування на асфальті, збирання листочків різної форми

та формування з них різних фігурок звіряток, складання фігурок із камінців, піску тощо.

При використанні таких ігор вихователь повинен слідувати педагогічним принципам:

- ігрова діяльність має спиратися на вже наявні у дітей знання, але містити елементи новизни, що стимулює пізнавальну активність;

- ігрові завдання мають бути достатньо важкі (трохи важче, ніж попередні завдання), але і в той же час доступні дітям;

- вихователь має поступово ускладнювати дидактичну задачу і ігрові дії;

- для отримання найкращого результату вихователь має конкретно і чітко пояснювати ігрові правила.

У роботі нами запропоновано комплекс завдань із творчих ігор, що зібрані в наступні групи:

- 1) ігри на загальний рівень розвитку, уважність та вміння рахувати;
- 2) ігри на розвиток уяви та творчого підходу;
- 3) ігри на розвиток творчості.

Вважаємо, що саме запропонований комплекс ігор більш позитивно сприятиме розвитку творчого потенціалу дошкільників.

Після проведення серії ігор на прогулянці з дітьми досліджуваної групи було оцінено рівень їх творчої ігрової активності. Результати повторної діагностики показали, що після проведення серії ігор на прогулянці високий рівень ігрової творчої активності спостерігається у 45,6% дітей, достатній – у 44,4%, а низький – у 10%.

Тому розроблені рекомендації з проведення ігор з дітьми під час прогулянок можна вважати дієвими для розвитку їх творчої активності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєнко-Лемовська Л. В. Система роботи щодо збагачення словника дітей на різних етапах дошкільного дитинства у театралізованій діяльності. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія*. 2008. Вип. 17. Ч. I. С. 222-230.
2. Андрощук О. В. Роль гри у розвитку творчих здібностей старших дошкільників. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2014. Вип. 16. С. 161-168.
3. Аркин Е. А. Ребенок в дошкольные годы. Под ред. А.В. Запорожца, В.В. Давыдова. Москва : Просвещение, 1968. 445 с.
4. Бегей В. М. Ігрові форми організації навчальної діяльності учнів у школі I ступеня / за ред. В. М. Бегея. Львів, 1996. 103 с.
5. Белецька І. В. Гра – важлива й невід’ємна частина навчання, дозвілля, культури в цілому. *Соціальна педагогіка: теорія і практика: методичний журнал*. 2010. С. 34-37.
6. Білан О. І. Українське дошкільля : програма розвитку дитини дошкільного віку. 2017. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf.
7. Білоуско Л. Формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку за допомогою засобів наочності (моделей). *Рідна школа*. 2002. №7. С. 45-48.
8. Богуш А. М. Комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів «Світ дитинства». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 201 с.
9. Борисова О., Тур М. Вплив ігрового середовища на формування творчої особистості дошкільника. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Педагогіка. Психологія. Філософія. 2013. Вип. 28(1). С. 38-42.

10. Ващенко Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. К.: Українська Видавнича Спілка, 1997. 441 с.
11. Венгер Л., Мухіна В. Розвиток уваги, пам'яті і уяви в дошкільному віці. *Дошкільне виховання*. 1974. № 12. С. 24-30.
12. Войцях Т. В. Ігрові технології як інструмент профілактичної роботи спеціалістів психологічної служби закладів освіти: навч.-метод. посіб. Черкаси : Черкаський ОПОПП, 2014.
13. Волкова Н. П. Педагогика. Київ : Академія, 2001. 416 с.
14. Выготский Л. С. Игра и ее роль в психологическом развитии ребенка. *Вопросы психологии*. 1996. №6. С. 11.
15. Гончаренко А. М. Стежина : програма підтримки розвитку дитини дошкільного віку. / А. М. Гончаренко, Н. М. Дятленко. 2014. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/stezhina2014.pdf/>.
16. Грузинська І. М. Особливості розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2017. № 8(48). С. 211-214.
17. Дитячі заклади оздоровлення та відпочинку. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/metaopus/2015/1-2_03_12_01_2015.htm
18. Кадемія М.Ю., Сисоєва О.А. Інтерактивні засоби навчання: навчально-методичний посібник. Вінниця: Планер, 2010. 217с.
19. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль: Мандрівець, 2017. 144 с.
20. Комарова Т.С. Зарубежные педагоги о детском изобразительном творчестве. *Дошкольное воспитание*. 1991. № 12. С. 56-58.
21. Кононко О. Л. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2-х ч. Ч.ІІ. Від трьох до шести (семи) років. Київ: ТОВ МЦФЕР-Україна, 2019. 452 с.
22. Крутій К. Л. Дитина в дошкільні роки : комплексна освітня програма. 2019. URL : <http://www.lips.zp.ua/ourpublication/programms/379-ditina.html>.

23. Ладивір С. О. Активність на занятті. *Дошкільне виховання*. 1992. №8. С. 10-11.
24. Лохвицька Л. В. Скарбниця моралі : програма з морального виховання дітей дошкільного віку / Л. В. Лохвицька. 2014. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/programaskarbnitsya - moralilokhvitska.pdf>.
25. Овсянецька Л. Творчий потенціал людини: соціально-психологічна парадигма. *Соціальна психологія*. 2004. № 2. С. 140-145.
26. Огнев'юк В. О. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина». Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка. 2020. 304 с.
27. Патій І. В. Роль прогулянки у розвитку творчого потенціалу дошкільників. Консультація для батьків. URL: <http://leleka.rv.ua/rol-progulyanky-u-rozvytku-tvorchogo-potencialu-doshkil-nykiv.-konsul-taciya-dlya-bat-kiv.html>
28. Педагогические технологии: учеб. пособие для студентов педагогических специальностей / под общ. ред. В. С. Кукушина. 4-е изд., перераб. и доп. Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ»; Феникс, 2010. 333 с.
29. Петрусинский В. В. Игровые интенсивные технологии обучения. URL: intensiv.narod.ru/igrov_tehn.doc
30. Піроженко Т. О. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». / Н. В. Гавриш, Т. О. Піроженко, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук, О. С. Рогозянський. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 104 с.
31. Піроженко Т. О., Ладивір С. О. Соціальна ситуація розвитку сучасної дитини. *Дошкільне виховання*. 2010. № 6. С. 4-9.
32. Про дошкільну освіту: Закон України № 2628-III від 11.07.2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
33. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). Наказ МОН України № 33 від 12.01.2021 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.p

[df](#)

34. Про освіту. Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
35. Про охорону дитинства. Закон України № 2402-III від 26.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
36. Психологический словарь / под ред. В.В. Давыдова, А.В. Запорожца, Б.Ф. Ломова. Москва : Педагогика, 1983. 396 с.
37. Рогальська Н. В. Сучасне програмно-методичне забезпечення ігрової компетенції дітей-дошкільників в контексті ідей Ф. Фребеля. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Педагогіка». 2014. URL : <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/2841/1/MODERN.FREBEL YA.pdf>.
38. Савченко М. В. Виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.08. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Слов'янськ. 2014. 255 с.
39. Соловьев О. В. Взаимодействие детей разного возраста в игре как фактор их социального развития : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / О. В. Соловьев. Ярославль, 1997. 174 с.
40. Сорочинська Р. Емпіричне вивчення психологічних особливостей розвитку творчого потенціалу у підлітків. *Збірник наукових праць РДГУ. Психологія: реальність і перспективи*. 2019. Вип. 13. С. 142-146.
41. Сперанская Г. Л., Ледник И. А. Развитие речи дошкольников с использованием сюжетной видеозаписи : метод. пособие. Санкт-Петербург: Речь, 2007. 208 с.
42. Стадник Г. О. Вивчення пізнавальної активності дітей. *Дошкільне виховання*. 1992. № 9. С. 6-8.
43. Творчі ігри для дошкільників. Педрада. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2286-tvorch-gri-dlya-dtey>
44. Тітаренко С., Дихал Є. Засоби підвищення рухової активності у дітей старшого дошкільного віку в процесі проведення туристичних

прогулянок. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 4. С. 207-209.

45. Уманець Л. І. Від самооцінки в грі – до пізнання себе. *Дошкільне виховання*. 1983. № 4. С. 20-21.

46. Усова А. П. Роль игры в воспитании детей. Москва, 1976. 174 с.

47. Чистякова Г.Д. Творческая одаренность в развитии познавательных структур. *Вопросы психологии*. 1991.

48. Шкарупа Н. С., Коломоєць Т. Г. Розвиток ігрової творчості дітей передшкільного віку під час прогулянок. *WORLD SCIENCE: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS: матеріали 9th International scientific and practical conference (Toronto, Canada, May 19-21, 2021)*. Toronto, Canada. 2021. С. 654-658.

49. Щербина О. Мережеві ігрові спільноти як комунікативне явище сучасного інформаційного простору / гол. ред. М. С. Тимошик/ *Український інформаційний простір: науковий журнал: у 2 ч. К.: Київський нац. ун-т культури і мистецтв, Ін-т журналістики і міжнародних відносин [б. в.], 2013. Ч. 2. С. 199 -204.*

50. Щодо організації діяльності закладів дошкільної освіти, що забезпечують здобуття дошкільної освіти у 2019/2020 н.р.» від 02.07.2019 № 1/9-419.

51. Щуркова Н. Е., Мухин М. И., Желаннова А. В. Новое воспитание в новой школе. Москва: АРКТИ, 2012. 261 с.

52. Щуркова Н. Е. Прикладная педагогика воспитания: учебное пособие для вузов. СПб.: Питер, 2005. 365 с.

53. Эльконин Д. Б. Психология игры. Москва, 1978. 302 с.

54. Groos K. Die Spieledie Menschen, 1899. 610 p.

55. Mead G. H. The social self. *The Social Self, Journal of Philosophy, Psychology and Scientific Methods*, 10, 1993.

Додаток А

Список дітей досліджуваної групи «Курчатко»

1. Злата
2. Макар
3. Давид
4. Дамір
5. Тимур
6. Єгор
7. Кіра
8. Ганна
9. Марк
- 10.Олександра
- 11.Михайло
- 12.Ангеліна
- 13.Артем
- 14.Тихон
- 15.Юрій
- 16.Софія
- 17.Святослав
- 18.Артем

Додаток Б

Перелік ігор, що були використані для дослідження ігрової активності дітей передшкільного віку

(Джерело: <https://vseosvita.ua/library/ruhlivi-igri-dla-ditej-starsoi-grupi-200111.html>)

Рухливі ігри з ходьбою, бігом, рівновагою

ХИТРА ЛИСИЦЯ

Мета: удосконалювати навички бігу; виховувати спостережливість та витримку. Хід гри Діти стоять у колі пліч-о-пліч, заклавши руки за спину. Вихователь проходить за колом і непомітно торкається кого-небудь із них. Дитина, якої торкнувся вихователь, стає «хитрою лисицею». Вихователь пропонує кому-небудь із дітей уважно подивитися на своїх товаришів, пошукати очима «хитру лисицю». Якщо дитина відразу не знайде, діти всі разом запитують: «Хитра лисице, де ти?» І пильно стежать за обличчям кожного, чи не викаже себе «хитра лисиця». Після трьох запитань лисиця відповідає: «Я тут!» і вбігає в коло, а діти швидко розбігаються, «Лисиця» їх ловить (торкається рукою). Коли буде спіймано 2–3 дітей, гра завершується. **Рекомендації до гри** Якщо «лисиця» викаже себе раніше, ніж її запитають, діти обирають іншу «лисицю».

ЧИЯ ЛАНКА ШВИДШЕ ЗБЕРЕТЬСЯ

Мета: удосконалювати навички ходьби та бігу; виховувати увагу, пам'ять, організованість. Хід гри Діти шикуються у дві колони напроти вихователя. На умовний сигнал (свисток, змах прапорцем) або команду «Кроком руш!» діти ходять колонами одне за одним або в своїй колоні перешиковуються у пари і ходять парами. На команду «Усі розійшлись!» вони розбігаються майданчиком (залом). На команду вихователя «Стій!» усі зупиняються і заплющують очі. Вихователь (змінюючи місце). Раз, два, три, швидко шикуйтеся у колони біля мене! Виграє ланка (колонна), яка швидше збереться. Гра повторюється. **Рекомендації до гри** Після кількох повторень гру можна ускладнити, об'єднавши дітей у 3–4 підгрупи. Кожна група шикуються в колону по одному перед прапорцем свого кольору. За сигналом вихователя (свисток, удар у бубон) діти починають ходити та бігати

майданчиком (залою). Після команди «На місця!» діти повертаються до свого прапорця і стають біля нього в колону. Вихователь називає, яка підгрупа швидше повернулася **233** Рухливі ігри і вишикувалася у колону. Після 2–3 повторень вихователь дає команду «Стій!» Діти зупиняються і заплющують очі, а вихователь у цей час змінює місце прапорців. Після команди «На місця!» діти розплющують очі та поспішають стати в колону проти свого прапорця. Виграють ті, хто першим став у колону.

«Швидко візьми, швидко поклади»

Для участі у грі слід добирати дітей приблизно однакових за силами. На одній стороні майданчика знаходяться 3–4 стільця, на кожному – по 2–3 брязкальця або невеликих кубики. На протилежному боці на відстані 5–6 м знаходяться 3–4 кошики. Діти за сигналом повинні взяти по одному предмету, бігом перенести його та покласти до кошика. Фізично міцним дітям можна додати ще один предмет або дещо (на 1–2 м) збільшити відстань для бігу.

ВЕСЕЛКА

Мета: удосконалювати навички бігу; виховувати витримку, кмітливість.

Хід гри

За допомогою лічилки обирається «Веселка», який повертається обличчям до гравців, піднімає руки в сторони (протягом усієї гри «Веселка» залишається на своєму місці). «Веселка» називає який-небудь колір. Гравці знаходять цей колір у себе в одязі або у кого-небудь із сусідів (можна триматися за одяг інших) і, торкаючись цього кольору, спокійно проходять під «Веселкою» (під його руками). Якщо у гравця відсутній потрібний колір і немає можливості торкнутися названого кольору, він повинен швидко пробігти під «Веселкою». Якщо «Веселка» квацнув гравця, то він стає новим «Веселкою» і гра продовжується.

НЕ СПИ, НЕ ПОЗІХАЙ!

Мета: виховувати увагу, кмітливість, швидку реакцію. **Матеріал:** довгий мотузок, кінці якого зв'язані між собою. Хід гри Обирається ведучий. Гравці утворюють коло, тримаючи мотузку обома руками зверху. Ведучий ходить по колу, вимовляючи слова: «Не спи, не позіхай, руки швидко прибирай!» і намагається торкнутися рук одного з гравців. Завдання гравців: вчасно прибрати руки, відпустивши мотузку. Під

час гри мотузка не повинна падати на землю, адже щойно відходить ведучий, гравець, якого він хотів квацнути, одразу ж бере мотузку. Той, кого ведучий торкнувся, міняється з ним ролями.

ВУСАТИЙ СОМ

Мета: удосконалювати навички бігу; виховувати увагу, швидку реакцію на сигнал. Хід гри На землі вихователь креслить лінію — це «берег», з одного боку «суша», з другого

ПЛІТ

Мета: удосконалювати навички ходьби та бігу; розвивати вміння узгоджувати свої рухи з рухами інших. Матеріал: музичний супровід повільна і швидка музика. Хід гри Гравці стоять шеренгами біля чотирьох стін майданчика, узявшись за руки. Починає звучати повільна музика, усі шеренги сходяться у центрі та кланяються одна одній. Потім звучить швидка музика, і всі діти починають танцювати. Щойно музика замовкає, усі учасники повинні повернутися на місця в свої шеренги. Шеренга, яка вишикується першою, виграє.

КВАЧ

Мета: удосконалювати навички швидкого бігу; розвивати швидкість і спритність.

Хід гри

Діти стоять у різних кінцях майданчика. Одну дитину обирають «квачем», їй дають до рук кольорову стрічку, і вона стає посередині майданчика. Вихователь *Квачик, квачик, раз, два, три, Швидше ти дітей лови!* «Квач» намагається когось догнати (квацнути). Той, кого він квацнув, відходить убік. Гра завершується, якщо «квач» зловить трьох-чотирьох дітей (за домовленістю). Потім вихователь призначає «квачем» найспритнішу дитину, яку жодного разу не спіймали. **Рекомендації до гри** Спійманим вважається той, кого «квач» квацнув, він відходить убік. Якщо «квач» протягом 30–40 с не може нікого квацнути, то необхідно призначити іншу дитину.

«Квач, бери стрічку!»

У грі можуть брати участь кілька ведучих. Для гри необхідні різнокольорові стрічки з тканини або паперу. Кожний із гравців закладає свою стрічку за комір. У ведучих стрічки відсутні, тому їх завдання наздогнати гравця, схопити його стрічку й закласти її собі за комір. Якщо це йому вдається, тоді він стає гравцем, а той, хто втратив стрічку, – ведучим.

МИШОЛОВКА

Мета: удосконалювати навички ходьби та бігу; виховувати витриманість, кмітливість, чесність.

Хід гри

Вихователь об'єднує дітей у дві неоднакові підгрупи. Менша утворює коло — «мишоловку», а більша, яка зображає «мишей», розміщується за колом. Діти, які зображують «мишоловку», беруться за руки і починають ходити по колу праворуч або ліворуч (за умовою). Діти *Як ці миші надоїли, Все погризли, все поїли, Бережіться, мишенята, Доберемось ми до вас! Мишоловку ми поставим, Переловимо всіх вас.* На останні слова діти зупиняються і піднімають зчеплені руки. «Миші» в цей час починають швидко перебігати через «мишоловку» і вибігати з неї. На слово вихователя «Хлоп!» діти швидко опускають руки, і «мишоловка» закривається. Дітей, які не встигли вибігти з кола, уважають спійманими, і вони стають у коло. Коли «миші» будуть спіймані, гру починають знову. Для «мишоловки» обирають дітей, які зображували «мишей». **Рекомендації до гри** Вихователь стежить за тим, щоб «миші» перебігають тільки через середину кола, за колом їм бігати не дозволяється. Не можна також підлазити під закриту «мишоловку» (опущені руки) або розривати коло.

«Парний біг»

Діти стають парами за бажанням. За умовним сигналом вихователя діти розбігаються майданчиком, використовуючи всю його площу. За словами вихователя: «Знайди собі пару!» — діти повинні знайти свою пару і взятися за руки. Тому, хто довго шукає свою пару, діти можуть говорити: «Олю, Олю, поспішай, швидше пару обирай!» Гра повторюється декілька разів, після кожного повторення діти міняються парами. **«Перебіжки»** Гравці бігають у середньому темпі від однієї позначки до другої. На відстані 20-30 м одна від

одної креслять дві лінії (або призначають два дерева). Гравці починають біг у середньому темпі від однієї позначки (дерева). Добігши до другої лінії, гравці розвертаються й повертаються назад бігом до першої. Стомившись, гравець припиняє біг. Гра триває, поки не залишиться найвитриваліший гравець — він і є переможцем.

ПТАХИ І ЗОЗУЛЯ

Мета: удосконалювати навички бігу; розвивати спритність і швидкість.

Хід гри

На одному боці майданчика діти креслять невеликі кола. Це — «гнізда птахів». Одна дитина — «зозуля», вона стоїть осторонь і не має «гнізда». На слова вихователя: Птахи у справах полетіли і гнізда-хатки залишили! — діти вибігають із «гнізд» урозтіч. «Зозуля літає» разом із ними. З ними зозуленька літає, Собі хатиноньку шукає! На слова: Птахи, довго не літайте. Свої гніздечка відшукайте! — діти біжать до своїх «гнізд», а «зозуля» намагається швидко зайняти яке-небудь «гніздо». Дитина, яка залишилася без місця, стає «зозулею». **Рекомендації до гри** Вихователеві необхідно стежити, щоб діти бігали всім майданчиком і не «літали» близько від «гнізд».

ШПАКИ

Мета: удосконалювати навички бігу; виховувати увагу; учити швидко орієнтуватися в просторі. Хід гри На одному боці майданчика накреслені кружечки (діаметр 1 м) – «шпаківня» Усі діти – «шпаки», кількість їх непарна, тобто на одну дитину більше, ніж накреслено кружечків, а у «шпаківню» може «залітати» тільки двоє «шпаків». Вихователь Навесні пташки чарівні Оселились у шпаківні. Пір'ячком виблискують, Пісеньки висвистують! На слова вихователя «Шпаки летять!» діти, наслідуючи політ шпаків, бігають майданчиком урозтіч. На слова «Шпаки прилетіли!» вони біжать до «шпаківень». Уважається, що дитина, яка спізнилася зайняти місце в «шпаківні», програє. Коли всі діти стануть у кружечки, вихователь говорить: «Шпаки полетіли». Діти знову бігають, а за сигналом займають місце у будь-якому кружечку. Програє той, хто спізнився. Гра повторюється кілька разів. **Рекомендації до гри** Якщо дітей у групі парна кількість, то у грі бере участь вихователь. Йому необхідно нагадувати дітям, щоб вони бігали якнайдалі від «шпаківень».

Лови!

Мета: удосконалювати навички бігу. Розвивати спритність і швидкість. **Хід гри** Діти діляться на дві підгрупи, які стають по різні боки майданчика. Одну дитину обирають "квачем" – їй дають кольорову стрічку. Квач стає посередині майданчика. Коли вихователь каже: "Лови!" – діти розбігаються, а квач намагається когось наздогнати і торкнутися рукою. Той, кого він торкнеться, відходить убік. Гра закінчується, коли квач зловить трьох-чотирьох дітей. Потім обирають іншого квача. *Примітка.* Якщо за 30-40 сек. квач не може нікого зловити, слід обрати нового.

Оса

Мета: удосконалювати навички бігу. Розвивати спритність і швидкість. **Хід гри** У грі бере участь непарна кількість дітей. Той, хто залишився сам, – "оса". Вона займає визначене місце. Пари розходяться, діти юрбою прибігають до осі й запитують: "Оса, оса, а чи ти дуже лиха?" Та відповідає: "Як ужалю, так знатимеш! Я не зла, не лиха, а кого хочу, того й зловлю". Після цих слів оса ловить дітей, що біжать поодиноці. В момент наближення осі гравці швидко об'єднуються в пари, а коли та віддаляється – розходяться, перебігають довільно. Той, кого впіймає оса, перебирає на себе цю роль.

Повінь

Мета: удосконалювати навички бігу на швидкість. Виховувати витримку, кмітливість та орієнтування в просторі. **Хід гри** Діти стають кружка, присідають і вдають, що сплять. Один з учасників – "вартовий" – ходить у середині кола, вигукує: "Повінь! Рятуйтесь!" Тоді всі розбігаються, шукаючи собі схованку: залазять на бум, драбину, стають або сідають на камінь тощо. Примостившись, перебігають з місця на місце, а вартовий намагається їх упіймати. Яку дитину спіймає – та стає вартовим. *Примітка.* Хто не знайшов придатного для себе місця, йде на допомогу вартовому – теж ловить дітей.

Яструб

Мета: удосконалювати навички бігу. Розвивати спритність і швидкість. **Хід гри** Обирають "яструба". Усі, крім яструба, утворюють колону, взявши один одного за пояс або за плечі. Перший запитує яструба: – *Тобі кого*

треба? – Останнього. – То лови його! Яструб кидається до останнього гравця, який намагається втекти, біжучи уздовж колони, щоб стати попереду неї. Спійманий стає яструбом, а колишній яструб – першим у колоні.

Гра «Козлик»

Мета: ходьба по колу, біг з ловінням. Виховання спритності, швидкості, вміння діяти за сигналом.

Хід гри

З дітей обирають козлика, який стає посередині кола. Всі діти йдуть по колу і промовляють слова: *Козлику біленький, Козлику сіренький, Тебе ми напували, Тебе ми годували. З нами, козлику, пограй, І скоріше доганяй.* По закінченню слів діти розбігаються врозтіч, а козлик їх ловить. *Правила гри:* Тікати можна лише після закінчення слів *Вказівки до гри:* вихователь стежить, щоб діти додержувалися рівного кола. Він регулює біг з відпочинком, щоб не стомити дітей. В кінці гри вихователь визначає найспритнішу дитину, яка ні разу не була зловлена, і козлика, який швидше за інших ловив. На роль козлика зловлених дітей не обирати.

Гра «Рибалки і рибки»

Мета: біг врозтіч з ловінням, виховання витримки, уваги, пам'яті.

Хід гри

Серед дітей обирають 2-3 рибалок, всі інші – рибки. Рибалки стають на одному місці, майданчику, рибки – на іншому. Між ними відбуваються такий діалог. – Рибалки, рибалки, що в'яжете? – Сітку! – Кого будете ловити? – Рибку. – Яку? – Карасів і щуку! – То ловіть! Рибки розбігаються по всьому майданчику, кожний рибалка намагається піймати хоч одну рибку. *Правила гри:* Риба вважається пійманою, коли рибалка торкнувся її рукою. Коли рибалки спіймали хоч по одній рибці, вибирають інших рибалок. *Вказівки до гри:* вихователь стежить, щоб діти бігали не наштовхнувшись один на одного, чергує біг з відпочинком.

Гра «Коза і вовк»

Мета: ходьба по колу, біг з ловінням. Виховувати витримку, сміливість, кмітливість, спритність.

Хід гри

Лічилкою діти вибирають вовка і козу, всі інші – пастухи. Взявшись всі за руки, пастухи рухаються по колу, всередині якого пасеться коза, і промовляють такі слова: *Вийшла кізонька рогата Попастися на лужок, Вовк її спіймати хоче, Щоб забрати у лісок.* Після цих слів коза вибігає через ворота (двоє дітей рухаються по колу з піднятими руками), а вовк її ловить. Коли вовк спіймає козу, гра починається спочатку. *Правила гри.* Коза може забігати назад в коло. При цьому ворота зачиняються. Вовк має право ловити козу лише поза колом. *Вказівки до гри.* Вихователь стежить за тим, щоб діти довго не бігали поза колом.

Гра «Діти і півник»

Мета: біг в різних напрямках. Виховання уваги, спритності, вміння діяти за сигналом.

Хід гри

Лічилкою обирають півника. Всі інші діти стоять за лінією. Вихователь каже: – *Півник зранку вже не спить Дуже голосно кричить:* В цей час півник ходить по майданчику і голосно кукурікає 2 р. *Ку-ку-рі-ку!* – 2р. Діти йому відповідають: – *Півник, півник, Золотий гребінчик. Чому рано так встаєш Дітям спати не даєш* Після цих слів півник починає ловити дітей, які бігають по майданчику. *Правила гри:* коли півник піймав більшість дітей гра припиняється і обирається новий півник. Пійманим вважається той, кого півник торкнувся. *Вказівки до гри:* вихователь стежить щоб діти не бігли раніше, ніж закінчиться діалог.

Гра «Бджілки»

Мета: біг у розтіч, присідання. Виховування швидкої орієнтації в просторі, уваги, вміння рухами відповідати на слова вихователя.

Хід гри

Діти-бджілки стоять на краю майданчика. На слова вихователя: – *Бджілки літають Медок всі збирають* діти махають руками ніби крильцями, бігають врозтіч, обминаючи один одного. На слова вихователя: – *Зу-зу-зу, зу-зу-зу, Собі квітку я знайду.* Діти присідають кожен біля квітки. Кому не вистачило квітки, вибуває з гри. Гра повторюється на слова: – *Бджілки*

літають Медок всі збирають Поки діти-бджілки літають, вихователь приймає одну квітку. Гра закінчується, коли більшість дітей вибудуть з гри. *Правила гри:* біля квітки присідати лише одній дитині. *Вказівки до гри:* Як ускладнення в гру вводять підвищення – лаву. Тоді діти зіскакують з лави.

Гра «Дід Мороз»

Мета:спритності, уваги.

Хід гри

Всі діти стають у коло і беруться за руки. З дітей вибирають Діда Мороза. Йому дають чарівну паличку, якою він буде заморожувати дітей. Дід Мороз стає посередині кола. Вихователь разом з дітьми, ходячи по колу, проказує: – *Дід Мороз, червоний ніс, Ти іди собі у ліс, Щічки нам ти не морозь, Ми тебе не боїмось.* Після цих слів діти розбігаються врозтіч, а Дід Мороз наздоганяє дітей і старається торкнутись їх чарівною паличкою. До кого Дід Мороз торкнувся, той завмирає на місці. *Вказівки до гри:* вихователь припиняє гру, коли більшість дітей спіймана, або якщо Дід Мороз не надто спритний, а діти втомилися бігати.

Пастух і вовк

Мета: удосконалювати навички бігу. Розвивати спритність і швидкість.

Хід гри:

З дітей обирають "пастуха" і "вовка". Решта – "вівці". З одного боку майданчика креслять коло – це "кошара отари", а на протилежному боці "пасовисько". З боку майданчика – "лігво вовка". Пастух жене овець у поле, де вівці розбігаються, стрибають, пасуться. На слова вихователя: "Тікайте од вовка!" вівці біжать у свою кошару. Вовк ловить їх, а пастух захищає. Спійману вівцю вовк відводить у своє лігво. Гра закінчується, коли у вовка певна кількість овечок. (за попередньою домовленістю). *Правила гри:* овечка вважається пійманою, якщо вовк торкнеться її рукою.

Сірий вовк

Мета: удосконалювати навички бігу, кмітливність. **Хід гри** За загальною згодою діти вибирають "вовка". Він, згорбившись, сідає на килимку і мовчить. Діти не чіпають його, а удають, що рвуть біля нього горішки.

Промовляють: *Рву, рву горішечки, Не боюсь вовка нітрішечки*. Після цих слів удають, що кидають у вовка горішками, тоді розбігаються. Вовк їх доганяє. Кого вхопить – той стає вовком. Гра продовжується. *Примітка*. Не можна вибігати за межі окресленої території.

«Витівники»

Лічилкою обирають «витівника». Решта дітей, узявшись за руки, рухаються по колу й наспівують: *Одне за одним Крокумо у такт. Зупинимось на місці І зробимо... ось так!* Після слів «Зупинимось на місці» діти припиняють рух, рознімають руки й чекають руху «витівника». «Витівник» демонструє будь-який рух, а учасники повинні наслідувати його. Після декількох повторень «витівник» призначає собі заміну. Кожний наступний «витівник» має вигадувати нові рухи.

«Гуси-лебеді»

Мета: удосконалювати навички бігу на швидкість. Виховувати витримку, кмітливість та орієнтування в просторі. Учасники гри обирають «вовка» й «господаря», решта – «гуси-лебеді». На одному боці майданчика креслять будинок, де мешкають «господар» і «гуси», на протилежному живе «вовк під горою». «Господар» випускає «гусей» у поле погуляти. «Гуси» йдуть від будинку досить далеко. Через деякий час «господар» кличе їх, і між ними відбувається така розмова: **Х а з я ї н.** Гуси-гуси! **Г у с и.** Га-га-га! **Х а з я ї н.** Їсти хочете? **Г у с и.** Так, так! **Х а з я ї н.** Так летіть скоріш додому! **Г у с и** Нам не можна: Сірий вовк під горою! Не пускає нас додому! «Гуси» біжать у будинок, а «вовк» намагається їх піймати. «Гуси» повинні «літати» майданчиком. «Вовк» може ловити їх тільки після слів: «Не пускає нас додому!» Піймані залишають гру. Гра завершується, коли майже всі «гуси» піймані. Останній «гусак», який залишився (найбільш спритний і швидкий), стає «вовком». «раніше, ніж ведучий подасть сигнал. Не можна квацати гравців за межами «міста». Наздоганяти втікачів дозволяється тільки тоді, коли вони пробіжать повз суперника.

«День і ніч»

Посередині майданчика накреслено лінію, по обидва боки на відстані 20–30 кроків від неї відзначають два «міста». Гравці об'єднуються у дві рівні групи, одна з яких має назву «день», друга — «ніч». Гравці шикуються на відстані 1 м від середньої лінії через два кроки одне від одного. Ведучий

промовляє: «День!», після чого гравці команди «дня» повертаються й, пробігаючи між гравцями «ночі», швидко біжать до свого «будинку». Ті біжать за ними й намагаються їх заквацати. Заквацані гравці переходять у групу «ночі». Потім ведучий кілька разів повторює назви обох команд. Перемагає команда, яка матиме чисельніший склад. Забороняється бігти у свій «будиночок»

Розвиваючі ігри для дітей взимку на вулиці

(Джерело: <http://www.kidmade.com.ua/ukr/article/zimovi-ryhlyvi-igri-dlja-ditej.html>)

Малюки та дорослі з нетерпінням чекають зиму, казковий час, коли доступні найрізноманітніші ігри для дітей взимку на вулиці. Сніг є прекрасним «полем» для ігор - катання на санках, лижах, побудова величезних барикад і крижаних лабіринтів, «сніжні» бої і багато іншого. І щоб наші малята не відсиджувалися в теплих квартирах в зимові морози, давайте згадаємо ігри для дітей взимку на вулиці, завдяки яким можна здорово провести час і оздоровитися.

1) Кидання сніжок

Ігровий майданчик ділиться на дві частини. Одна команда розподіляється (довільно) на одній половині, друга на іншій. Якщо сніг добре ліпиться, то грають щільно зліпленим сніжком, якщо погано, то можна використовувати мішечки або м'які м'ячики. Жеребом вибирається Команда, яка буде починати. Подаючий гравець з дальньої лінії свого майданчика кидає сніжок (кидок відбувається нависом, способом знизу) на протилежну майданчик. Завдання знаходяться там гравців його зловити. Той, хто спіймав, так само нависом кидає сніжок назад, і так до тих пір, поки одна з команд сніжок не впустивши. Впустив команда програє 1 очко. Подає команда, що заробила очко. Після кожної подачі подаючий змінюється (навіть якщо він

забив гол), щоб всі могли потренуватися робити кидки. Грають певний час або до задалегідь певної кількості очок.

2) *Кинь далі*

Гравці встають перед лінією кидання. Від лінії кидання відзначаються доріжки шириною по 2 м, кількість доріжок визначається можливостями гравців. Гравці здійснюють кидки по черзі. Завдання кожного гравця сніжком потрапляти в доріжки. Спочатку всі кидають у першу доріжку, потім в другу і т. д. Ті, хто промахуються, наступний кидок повторюють в ту ж доріжку. Хто перший потрапить в найдальшу доріжку, той і перемагає.

3) *Швидкі та влучні*

Ця гра складається з двох етапів. Спочатку грають, розділившись на групи по 2-5 чоловік, отримують завдання скачати сніжний ком. Кожна група катає свій сніжний ком протягом певного часу - 5-8 хвилин, виграє група, чий ком виявиться найбільшим.

Потім грудки ставлять один на інший: внизу найбільший, нагорі найменший. Кожен грає заготовлює собі сніжки. По черзі з відстані 6-8 кроків кидають їх у голову фігури, намагаючись її збити. Перемагає той, кому вдалося це зробити.

Гра може бути і командної. Тоді роблять дві снігові фігури. Виграє команда, гравці якої швидше зіб'ють голову фігури супротивника.

4) *Наздогін за м'ячем*

Грають на гірці. Дитина сама або ведучий котить м'яч середнього розміру з гірки, а дитина намагається його наздогнати, спускаючись з гірки задалегідь умовленого способом (сидячи, лежачи). Якщо наздогнав, то отримує 1 очко, якщо немає, не біда, можна спробувати знову. У кінці всіх заїздів підводяться підсумки, де і виявляється переможець - гравець, який набрав найбільше очок.

5) *Веселі горобчики*

Діти стають у коло (у півколо, якщо їх небагато), перед кожним біля ніг по одному сніжку. У центрі кола ведучий - кішка. Діти-горобчики стрибають через сніжок в коло і назад. Кішка намагається осалить горобчика, перш ніж ті вистрибнуть з кола. Кого зловили (осалить), вибуває, і хто наступить на свій сніжок, теж вибуває. В кінці гри підрахувати, яка кішка зловила більше горобців. Необхідно похвалити тих, хто жодного разу не розчавив свій сніжок.

6) *Гра з лопатою*

Якщо влітку лопатою можна попрацювати лише в пісочниці, то взимку на вулиці просто маса «сировини для перекопування». Придбайте для свого «юного трудівника» невелику лопатку, що перевищує розміри пісочних лопаток. І перед тим як відправитися на прогулянку, запропонуйте маляті

зробити добру справу і розчистити від снігу доріжку перед під'їздом або до дитячого майданчика. Якщо малюкові сподобатися це заняття, можна продовжити свої розкопки у снігу, наприклад, на перегонки з іншими малюками, рити ямки в заметі, з протилежних сторін назустріч один одному. Напевно діти будуть дуже раді, побачивши один одного крізь маленький тунель, прокопаний власноруч!

7) Влуч у відро

На невеликий сніговий вал ставлять відро. Гравці шикуються на відстані 3-5 м від нього і по сигналу ведучого кидають сніжки, намагаючись потрапити всередину відра.

Кожному дається по три спроби, перемагає той, у кого більше влучень.

8) Зумій зловити

Ведучий ліпить сніжний клубок і високо підкидає його вгору. Гравці (по черзі) намагаються зловити сніжок двома руками.

9) Слід у слід

Спочатку можна розповісти малюкові, як у лісі пересуваються вовки в зграї, йдучи один за одним, слід у слід. А потім запропонуйте пограти у веселі догонялки: наздоганяючий повинен гнатися за втікаючим, наступаючи точно слід у слід. Після можете подивитися отримані сліди.

10) Сніговик

Гравці будують снігову фігуру з 3 комів різної величини. Найбільший ком кладеться на землю, на нього - середній, а найменший, зображає голову, - зверху. Сніговик робиться в зріст людини. На голову йому надягають відро, в руки дають мітлу. Замість очей ставлять вуглики або гудзики.

Граючий встає на відстані 5-7 кроків від сніговика, йому зав'язують очі або надягають маску із заклеєними очима, дають морквину (справжню чи зроблену з пластиліну) і пропонують дійти до сніговика і приставити ніс-морквину (Не обмацуючи руками) на відповідне місце.

Перемагає той, хто зробить це найточніше.

11) Сніжкова естафета - групова гра з призами

Для цієї гри потрібно дві команди з рівноцінним кількістю учасників у кожній команді. Заздалегідь можна захопити з дому кілька цукерок, яка дорівнює кількості учасників: для перемогли це будуть призи, а для тих, хто програв учасників втішні подарунки. Команди стають в одну лінію один за одним, і кожен учасник отримує по одному сніжку. За командою гравець кидає перший сніжок, а друга дитина біжить до місця падіння «снігової снаряда» і звідти запускає свій сніжок. Таким же чином надходять і всі інші гравці з

команди. Коли всі учасники зробили кидок, перемога присуджується тій команді, яка відійшла далі від стартової лінії, тобто перемагають ті, чії кидки в сумі виявилися самими далекими.

12) Стрільба в ціль

Якщо сніг вологий і по ньому не дуже зручно кататися, то саме час пограти у стрілянину по мішенях, адже дитина буде багато рухатися і при цьому не доведеться бігати на далекі відстані, а до того ж малюк розвине влучність і відшліфує координацію руху.

Спочатку слід наліпити бойові снаряди, заготовивши достатню кількість сніжок, потім можна вибрати затишне містечко під навісом і почати «обстріл» неживих мішеней. Метою може бути, наприклад, дерево, коло намальований снігом на стіні будинку і т.д. Почати можна з простих мішеней і поступово ускладнювати завдання.

Додаток В

Комплекс творчих ігор, що рекомендовано використовувати під час прогулянок у ЗДО

Ігри на уважність, загальний рівень розвитку і вміння рахувати

(Джерело: <https://nbp-kiev.com/rozzvivajuchi-igri/didaktichni-igri-na-proguljanci-u-ditjachomu-sadku.html>)

«Раз, два, три — до дерева біжи!».

Суть цієї гри полягає в тому, що ведучий говорить дітям цю ключову фразу, тільки замість слова «дерево» вживає назву того з видів дерев, які присутні на ігровому майданчику. Діти повинні побігти до даного виду дерева.

Ця гра розвиває уважність, здатність швидко сприймати інформацію на слух і своєчасно на неї реагувати. Також вона вчить дітей розпізнавати різні види дерев за їх зовнішніми ознаками.

«Який же цифри не стало ».

Педагог пропонує дитині написати на піску за допомогою палички якийсь ряд цифр на розсуд малюка. Потім дитина закриває очі, а вихователь стирає одну з цифр. Завдання дитини згадати, яку ж саме цифру він написав в цьому місці.

«Розвідники»

Для розвитку допитливості, а також для загального фізичного розвитку, вихователь може запропонувати дітям пограти в розвідників. Метою гри, наприклад, може бути поставлена перед дітьми завдання, в ході виконання якої вони повинні з'ясувати, скільки ж дерев певного виду зростає на ігровому майданчику. Або ж, скільки каштанів впало на землю в протилежному кінці саду.

«Раз, два, три – а ну-ка принеси!».

Суть цієї гри полягає в наступному. Ведучий говорить дану ключову фразу, але при цьому уточнює, що саме повинен принести дитина. Це можуть

бути три кленових листочки або чотири маленьких камінчика, або два маленьких камінчика і один великий, або дві довгих гілочки і одна коротка.

Ця гра спрямована на вміння дитини розрізняти предмети живої і неживої природи, їх кількість і якість. А також швидко реагувати і виконувати поставлене завдання, вміння орієнтуватися в швидкозмінних умовах і ситуаціях.

Ігри на розвиток уяви та творчого підходу

(Джерело:

http://www.ircmukachevo.net/publ/vchitel_defektolog/poradi_batkam_igri_z_ditm_i_pid_chas_proguljanki/3-1-0-6)

1. «Послухай і скажи»

Запропонуйте дитині закрити очі, вслухатися в навколишні звуки й описати, що вона чує – шелест листя, розмови людей, шум автомобілів, спів птахів.

- Допмагайте малюкові формулювати речення повністю: «Я чую, що десь далеко сміються і грають діти».

Так дитина буде навчатися аналізувати свої відчуття і надавати їм словесної форми.

2. «Улюблений герой»

Уявляємо героя улюбленого мультфільму та вигадуємо йому завдання на прогулянці.

- «Оптимус Прайм наразі вирушає на завдання до павільйону, а потім ми разом із ним підемо в ліс збирати листя для осінньої поробки!»

Така гра точно не залишить дитину байдужою і допоможе зробити важливі справи.

3. «Клумба в піску»

Звичні ігри в пісочниці можна також **подати по-новому**. Спробуйте зробити з дитиною в піску невеличку «клумбу», прикрасьте її камінчиками, вставте в пісок красиві листочки й гілочки, травичку. Фантазувати можна досхоchu, дитячий автомобіль може підвозити камінчики, ляльки милуватимуться «квітами» тощо. Заохочуйте дитину розвивати уяву, вигадуючи сюжет гри.

4. «Захована іграшка»

Візьміть на прогулянку кілька іграшок (кубик, машинку, зайчика та м'ячик). Крейдою намалюйте клітинки і в кожній з них — схематично якусь одну іграшку. Потім попросить дитину заплющити очі та відвернутися, а самі сховайте предмети на невеликій відстані. Нехай вона шукає й розкладає по клітинках. Коли знайде всі, змініть ролі.

5. «Малюнки на асфальті»

За допомогою крейди можете створювати разом картини на асфальті. Мама, наприклад, розпочинає: малює коло, а потім каже: «Це — павук, спробуй домалювати йому лапки!». Або можна погратися в **класики незвичної форми** – намалювати равлика, пірамідку чи вежу.

6. «Загублені листочки»

Зірвіть (а восени – зберіть) листочки з різних дерев і давайте дитині їх по черзі, щоб вона шукала, на якому дереві вони ростуть. Не забудьте, похвалити дитину, коли вона впорається із завданням і розповісти їй про знайдені дерева.

7. «Омріяна калюжа»

Після дощу прогулянку також можна зробити цікавою. Взувайте чобітки – й гайда по калюжах! Пускайте по струмочках палички, уявляйте, що це кораблики, або зробіть їх із паперу. А ще прогулянки після дощу – це дуже корисно, адже свіже **повітря зволожується**, стає м'якшим та чистішим.

8. «Шукаю-шукаю...»

Загадайте дитині слово з предметів, що знаходяться поблизу, і назвіть його першу букву, кажучи «Шукаю-шукаю, відшукати хочу щось на букву...» д «". Дитина має озирнутися і назвати об'єкти на цю букву в зоні видимості. Наприклад, «Це дерево?», «Це дитячий садок?» тощо. Коли вона вгадає, то стане ведучим.

За допомогою такої гри дитина вчиться розбирати слова на літери та уважно аналізувати навколишнє середовище.

9. «На що схожі хмаринки»

Коли будете гуляти в хмарну погоду, пофантазуйте разом, на що ж схожі хмари над вами. Запропонуйте дитині розповісти, що вони їй нагадують,

показати їхні окремі частини, **скласти історію**. Така гра чудово розвиває уяву і образне мислення.

10. «Дослідники»

Для різноманітності можна провести разом з малюком декілька експериментів: наприклад, показати, як мурахи поспішають на солодке або перевірити, на що перетворюються на морозі мильні бульбашки.

Ігри на розвиток творчості як такої в цілому

(Джерело:

<http://www.leleka.rv.ua/index.php?m=content&d=view&cid=1423>)

«Скульптори».

Оголосіть конкурс скульпторів, наприклад, зі снігу. Це можуть бути найрізноманітніші образи: сніговика, колобка, ведмедика. Діти можуть разом зліпити одну велику скульптуру та розфарбувати її або кожна дитина ліпитиме свою маленьку.

«Архітектори».

Цю гру можна грати як взимку зі снігом, так і в іншу пору року із піском. Така гра може тривати не один день. Якщо погода сприяє, створіть снігове чи пісочне містечко. По закінченню обіграйте у творчих іграх.

«Клумба в піску».

Звичні ігри в пісочниці можна також подати по-новому. Спробуйте зробити з дитиною в піску невеличку «клумбу», прикрасьте її камінчиками, вставте в пісок красиві листочки й гілочки, травичку. Фантазувати можна досхочу; дитячий автомобіль може підвозити камінчики, ляльки милуватимуться «квітами» тощо. Заохочуйте дитину розвивати уяву, творчість вигадуючи сюжет гри.

«Шукаю-шукаю...».

Загадайте дитині слово з предметів, що знаходяться поблизу, і назвіть його першу букву, кажучи «Шукаю-шукаю щось на букву «д». Дитина має озирнутися і назвати об'єкти на цю букву в зоні видимості. Наприклад, «Це дерево?», «Це дитячий садок?» тощо. Коли вона вгадає, то стане ведучим.

«Слідопити».

Розпізнавання слідів - справа не лише цікава, а й корисна для дітей. Адже при цьому в них розвиваються спостережливість, мислення, уява. Розпочніть гру із запитання: - Хто залишав ці сліди? Кому вони належать? тощо.

«На що схожі хмаринки».

Коли будете гуляти в хмарну погоду, пофантазуйте разом, на що ж схожі хмари над вами. Запропонуйте дитині розповісти, що вони їй нагадують, показати їхні окремі частини, скласти історію. Така гра чудово розвиває уяву і образне мислення.

«Дослідники».

Можна провести разом з малюком декілька експериментів: показати, як мурахи поспішають на солодке або перевірити, на що перетворюються на морозі мильні бульбашки.